

Retningslinjer for lærere og undervisere om bekæmpelse af desinformation og fremme af digitale færdigheder gennem uddannelse og undervisning

RETNINGSLINJER FOR LÆRERE OG UNDERVISERE OM BEKÆMPELSE AF DESINFORMATION

Tak til bidragyderne

Retningslinjerne er udviklet af Europa-Kommissionen med hjælp fra ekspertgruppen for bekæmpelse af misinformation og fremme af digitale færdigheder gennem uddannelse, som ledes af rådgivere, der er tilknyttet ECORYS. Kommissionen vil gerne takke:

Ahmet Murat Kılıç, Europarådet
Alina Bargaoanu
Arminas Varanauskas
Cassie Hague, Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling
Charo Sádaba, Iberisk digital forskning – Universitetet i Navarra
Claus Hjorth
Divina Frau-Meigs, Savoir Devenir
Eleni Kyza
Gabriella Thinsz, den svenske uddannelsesradio (Utbildningsradion (UR))
Giacomo Mazzone
Irene Andriopoulou
Jens Vermeersch, Det Europæiske Forbund af Arbejdsgivere i Uddannelsessektoren
Juliane von Reppert-Bismarck, Lie Detectors
Kamil Mikulski, Kosciuszko Institute
Kari Kivinen, Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret (EUIPO)
Norman Röhner, ALL DIGITAL
Onno Hansen-Staszyński
Sally Reynolds, Media and Learning Association
Sandra Troia
Stacey Featherstone, META
Thomas Nygren
Veni Markovski
Vitor Tomé

Europa-Kommissionen er ikke ansvarlig for eventuelle følger af videreanvendelsen af denne publikation.

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2022
© Den Europæiske Union, 2022

Politikken for videreanvendelse af Europa-Kommissionens dokumenter gennemføres i henhold til Kommissionens afgørelse 2011/833/EU af 12. december 2011 om videreanvendelse af Kommissionens dokumenter (EUT L 330 af 14.12.2011, s. 39). Medmindre andet er angivet, er videreanvendelse af dette dokument tilladt under en Creative Commons Kreditering 4.0 International (CC BY 4.0)-licens (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Det betyder, at videreanvendelse er tilladt, med passende kildeangivelse og angivelse af eventuelle ændringer.

Ved enhver anvendelse eller gengivelse af elementer, der ikke ejes af Den Europæiske Union, kan det være nødvendigt at indhente tilladelse direkte fra de respektive rettighedshavere.

Print	ISBN 978-92-76-55090-7	doi: 10.2766/39530	NC-09-22-371-DA-C
PDF	ISBN 978-92-76-55094-5	doi: 10.2766/106374	NC-09-22-371-DA-N

Indholdsfortegnelse

1. Forord	6	8. Vurdering og evaluering af digitale færdigheder i skolen og i klasseværelset: konkret vejledning til lærere og undervisere	34
2. Indledning.....	8	Hvad kan og skal vi vurdere?	34
3. Anvendelse af retningslinjerne på uddannelses- og undervisningsområdet	9	Typer af vurderingspraksis	34
Hvem er retningslinjerne til?	10	Evaluering af effektive uddannelsesmetoder i forbindelse med digitale færdigheder	39
4. Definitioner af nøglebegreber i disse retningslinjer.....	11	Note om ressourcer.....	39
5. Baggrund	13		
Undervisning og læring i det digitale skolemiljø	13		
Vejledning og tips — før, under og efter skole- og undervisningsaktiviteter.....	15		
Før aktiviteterne			
<i>Samarbejde med interessenter på skolerne.....</i>	<i>15</i>		
Under aktiviteterne.....	19		
Efter aktiviteterne.....	19		
6. Opbygning af digitale færdigheder i klasseværelset og skolen: at blive digitale borgere	20		
Start med undervisning i digitale færdigheder	21		
Læringsmål for digitale færdigheder	22		
7. Desinformation: Hvad er det, vi taler om?	24		
Alternative aktivitetsplaner, der kan overvejes.....	25		
Karakteristika ved desinformation.....	26		
Hvorfor skabes og spredes desinformation?	26		
Hvad er faktatjek?	28		
Hvad er debunking?.....	29		
Vurdering af oplysningernes troværdighed, og hvordan man identificerer og bruger legitime kilder.....	30		
Forståelse af de forskellige dimensioner af desinformation	30		
Etiske aspekter af desinformation.....	30		
De økonomiske aspekter af desinformation	31		
Nogle kognitive og følelsesmæssige dimensioner af desinformation	32		

Liste over aktivitetsplaner i retningslinjerne

Baggrund

[Aktivitetsplan 1: Arbejde med desinformation](#)

[Aktivitetsplan 2: Læring om multiperspektivitet gennem flere kilder](#)

Opbygning af digitale færdigheder i klasseværelset og skolen: at blive digitale borgere

[Aktivitetsplan 3: Arbejde med erklæringen om europæiske digitale rettigheder og principper](#)

[Aktivitetsplan 4: Sporing af digitale fodaftryk](#)

Desinformation: Hvad er det, vi taler om?

[Aktivitetsplan 5: Afgørelse af, om der er tale om en kendsgerning eller en mening](#)

[Aktivitetsplan 6: Vurdering af oplysninger](#)

[Aktivitetsplan 7: Undersøgelse af, hvorfor desinformation skabes](#)

[Aktivitetsplan 8: Drøftelse af mediefrihed](#)

[Aktivitetsplan 9: Gennemførelse af faktatjek](#)

[Aktivitetsplan 10: Drøftelse af de teknologiske aspekter af desinformation med de studerende](#)

[Aktivitetsplan 11: Drøftelse af de økonomiske aspekter af desinformation](#)

[Aktivitetsplan 12: Drøftelse af konspirationsteorier](#)

Liste over tips i retningslinjerne

Baggrund

[Tip 1: Inddragelse af de studerende](#)

[Tip 2: Inddragelse af forældre](#)

[Tip 3: Håndtering af kontroversielle emner](#)

[Tip 4: At vise empati](#)

[Tip 5: Orientering](#)

Opbygning af digitale færdigheder i klasseværelset og skolen: at blive digitale borgere

[Tip 6: Gamification og spilbaseret læring](#)

[Tip 7: Tag udgangspunkt i de studerende](#)

Desinformation: Hvad er det, vi taler om?

[Tip 8: Kontrol af kilder](#)

[Tip 9: At gøre en forskel](#)

[Tip 10: Samarbejde med dine studerende om prebunking og debunking](#)

[Tip 11: Forbindelse til menneskerettigheder](#)

Vurdering og evaluering af digitale færdigheder i skolen og i klasseværelset: konkret vejledning til lærere og undervisere

[Tip 12: Kommunikation med kolleger](#)

[Tip 13: Vurdering af de studerendes kompetencer](#)

[Tip 14: Overvejelser om vurderingens art](#)

[Tip 15: Vurdering af de studerendes researchfærdigheder](#)

[Tip 16: Forbindelse til universiteter](#)

1. Forord

Det er en fornøjelse at præsentere jer for disse retningslinjer for lærere og undervisere om bekæmpelse af desinformation og fremme af digitale færdigheder gennem uddannelse og undervisning. Retningslinjerne blev bebudet i september 2020 som led i handlingsplanen for digital uddannelse (2021-2027), og udrulningen heraf markerer en afgørende etape i bestræbelserne for at de unge kan finde deres stemme online, når de er i kontakt med andre og bidrager til vores dynamiske demokratier.

Med vejledning og støtte fra undervisere og lærere bidrager vi sammen til at hjælpe vores unge med at tænke kritisk, træffe informerede valg online og færdes sikkert online, samtidig med at vi hele tiden opbygger deres modstandsdygtighed. Lærere og undervisere spiller en afgørende rolle i udformningen af unges digitale færdigheder og kompetencer.

Derfor nedsatte vi Kommissionens ekspertgruppe, som udarbejdede disse retningslinjer. Vi samlede også en bred vifte af eksperter fra den akademiske

verden, journalistik, radio og tv, civilsamfundet, teknologivirksomheder samt det bredere uddannelsessamfund for at udnytte deres omfattende viden og førstehåndserfaring.

Denne ekspertgruppes engagement og passion afspejles på de følgende sider. Disse retningslinjer er beregnet til at blive anvendt i klasseværelser i hele Europa og som inspiration til undervisningspraksisser.

Selv om disse retningslinjer er nye, stod vi ikke helt på bar bund, da vi begyndte, da både fremme af digitale færdigheder og bekæmpelse af desinformation står højt på EU's politiske dagsorden. Det ses med gennemførelsen af handlingsplanen for bekæmpelse af desinformation, handlingsplanen for europæisk demokrati, forordningen om digitale tjenester og den ajourførte strategi for et bedre internet for børn (BIK+). På uddannelsesområdet støtter vi ligeledes fortsat den ekspertise, der skabes gennem Erasmus+-programmet, Det Europæiske Solidaritetskorpset og eTwinning. Arbejdet med at bygge videre på dette arbejde er kernen i vores igangværende bestræbelser på at realisere det europæiske uddannelsesområde.

Der er imidlertid også et klart behov for at styrke den rolle, som uddannelse spiller, når det drejer sig om at fremme digitale færdigheder og bekæmpe desinformation. Min hensigt med disse retningslinjer er at give lærere og undervisere en række læringsmål, pædagogiske praksisser og praktiske aktiviteter i ét brugervenligt dokument, der fokuserer på erfaringer fra klasseværelser, og nye idéer, der har til formål at inspirere lærere og unge.

2022 er det europæiske ungdomså. Og det er de unges forventninger og håb for fremtiden, der inspirerer mit team og mig til løbende at stræbe efter at skabe politikker, der vil gøre en forskel.

Retningslinjerne suppleres af ekspertgruppens [endelige rapport](#), som fremhæver den vigtige viden, der blev indhentet under udarbejdelsen af retningslinjerne, centrale initiativer på EU- og medlemsstatsplan og en oversigt over de eksisterende rammer.

Jeg vil gerne udtrykke min varmeste tak til eksperterne i denne gruppe, der gjorde dette muligt.

Disse retningslinjer er en del af en længere rejse, og vores arbejde stopper ikke her. De er en del af den proces, der vil danne grundlag for Kommissionens overvejelser om reaktionen på desinformation.

Jeg opfordrer jer til at deltage i denne rejse.

Mariya Gabriel
EU-kommissær med ansvar for innovation,
forskning, kultur, uddannelse og unge

2. Indledning

Fremme af digitale færdigheder og bekæmpelse af desinformation i klasseværelser og skoler har aldrig før været så vigtigt, som det er i dag. Både lærere/undervisere og studerende, uanset skoleniveau eller skoletype, navigerer i et stadig mere komplekst onlinemiljø, hvor der er mere at læse, høre og se end nogensinde før.

Dette giver hidtil usete muligheder for at finde oplysninger og kommunikere med andre både i og uden for skolemiljøet. Den digitale verden rykker i stigende grad ind i centrum for læring og undervisning. Hvor der tidligere kun fandtes lærebøger og trykte ressourcer, og hvor læring var relativt lokal, synes hele verden i dag at være lige ved hånden.

Som lærere og undervisere er I i en vigtig position til at hjælpe unge med at erhverve de kompetencer, de har brug for til at blive livslange lærende i en stadig mere digital verden. Erhvervelse af digitale kompetencer giver adgang til læringsmuligheder uden sidestykke. De digitale teknologier vil få indflydelse på alle fagområder og på et stigende antal erhvervsmæssige og private aktiviteter. Beherskelse af digitale færdigheder og kompetencer vil hjælpe unge i jeres klasseværelser med at blive stærke og aktive borgere i det 21. århundrede. Disse er lærte kompetencer, og nærværende retningslinjer har til formål at hjælpe jer med at støtte jeres studerende¹ på denne vej.

De oplysninger, der kommer ind i jeres klasseværelser og i jeres studerendes hjem, stammer fra en lang række forskellige forfattere og kanaler, som hver især har deres synspunkter og i nogle tilfælde dagsordener. Det ændrede medie- og informationslandskab har skabt et behov for, at de studerende bedre kan få adgang til, håndtere, forstå, integrere, kommunikere, evaluere, skabe og formidle information på en sikker og ansvarlig måde ved hjælp af digitale teknologier. I nærværende retningslinjer henvises der til disse færdigheder som digitale færdigheder. For jer som lærere/undervisere er det en vigtig opgave at støtte denne proces.

Selv om der er omfattende muligheder forbundet med den stadig voksende digitale verden, indebærer denne nye udvikling også mange udfordringer og risici. Ukorrekte oplysninger, der blev spredt bevidst eller ufrivilligt under covid-19-pandemien og den russiske invasion af Ukraine i februar 2022, har mindet os om, hvor sårbare demokratier kan være i den digitale tidsalder. Sunde demokratier er afhængige af åben forhandling, offentlig deltagelse og et system med kontrolforanstaltninger. Demokratiet kan undermineres, når informationskilderne kompromitteres af fejlinformation, misinformation og desinformation. I disse retningslinjer fokuserer vi især på desinformation, idet der henvises til oplysninger, der er verificeret som falske eller vildledende, som er fabrikeret, fremlagt og udbredt med henblik på økonomisk gevinst eller for bevidst at føre offentligheden bag lyset, og som kan være til skade for offentligheden. Mange af forslagene til at hjælpe jeres studerende med at forstå fænomenet desinformation og dynamikken omkring det kan dog også anvendes til at behandle misinformation.

¹Vi bruger udtrykket "studerende" i retningslinjerne til at henvise til både elever og studerende på både primær- og sekundærniveau.

3. Anvendelse af retningslinjerne på uddannelses- og undervisningsområdet

Disse retningslinjer giver konkret, praktisk vejledning til lærere/undervisere. Med dette in mente indeholder retningslinjerne ikke forskrifter eller aksiomer, og de har snarere til formål at yde praktisk støtte til undervisning i klasseværelser og i lignende undervisningsmiljøer.

Uanset om du er på udkig efter klare forklaringer på tekniske begreber, klasseøvelser vedrørende faktatjek, hvordan du tilskynder til "gode" onlinevaner, eller hvordan du kan vurdere dine studerende, er der noget at hente her.

Det er ikke altid en nem opgave at yde vejledning til fremme af digitale færdigheder og bekæmpelse af desinformation på grund af teknologiens hurtigt skiftende karakter og nye digitale kommunikations- og mediemuligheder. Disse retningslinjer indeholder ikke løsninger på alle de problemer, du kan stå over for i klasseværelset, men fokuserer på at bidrage til følgende mål inden for uddannelse og undervisning:

1. Give indsigt i og nyttig viden om dynamikken i og manifestationerne af misinformation samt om de karakteristiske træk ved troværdig information.
2. Fremme en forståelse af, hvordan digitale færdigheder kan opnås.
3. Udveksling af oplysninger om, hvordan digitale teknologier anvendes kritisk og ansvarligt.
4. Give indsigt i, hvordan studerende kan vurderes med hensyn til deres kompetencer inden for digitale færdigheder.

Med henblik på at nå disse mål er strukturen i de næste afsnit i retningslinjerne som følger:

Afsnit 4 "Definitioner af nøglebegreber i disse retningslinjer" indeholder en liste over definitioner af nøglebegreber vedrørende digitale færdigheder og desinformation.

Afsnit 5 "Baggrund" indeholder en vejledning i, hvordan man kan gøre klasseværelser og skoler mere befordrende for at håndtere misinformation og digitale færdigheder. En sådan vejledning, der er baseret på ajourført forskning og feedback fra lærere/undervisere, vedrører f.eks. læreres/underviseres og studerendes rolle, skabelse af et sikkert og engagerende læringsmiljø osv.

Er disse
informationer
korrekte?

Afsnit 6 "Opbygning af digitale færdigheder i klasseværelset og skolen: at blive digitale borgere" omhandler specifikke hindringer og udfordringer, læringsmål og inspirerende praksis i forbindelse med disse emner. I den vejledning, der gives her, ses der på, hvordan man effektivt kan fremme digitale færdigheder.

Afsnit 7 "Desinformation: Hvad er det, vi taler om?" omhandler de forskellige dimensioner af desinformation, og der gives vejledning i, hvordan man bedst kan håndtere dem.

Afsnit 8 "Vurdering og evaluering af digitale færdigheder i skolen og i klasseværelset: konkret vejledning til lærere og undervisere" behandler spørgsmål, som helt sikkert ligger alle lærere/undervisere på sinde — hvordan man vurderer de studerende. Der gives vejledning i, hvordan de studerendes digitale færdigheder kan vurderes, og hvordan man kan evaluere de initiativer vedrørende digitale færdigheder, som din skole måske anvender.

I disse retningslinjer vil du støde på farvede bokse. De er lavet for at lette læsningen. Der er **grønne** bokse med praktiske tips til undervisning og læring, **blå** bokse med aktivitetsplaner til din undervisning, **røde** bokse med advarsler og **orange** bokse med andre nyttige oplysninger. Bemærk, at advarslerne ikke betyder, at vi foreslår at undgå visse emner, men at nogle emner kan være mere udfordrende og kræve mere forberedelse inden undervisningen.

Hvem er retningslinjerne til?

Retningslinjerne henvender sig til en bred vifte af lærere og undervisere. De er primært beregnet til lærere/undervisere på primær- og sekundærtrinet. Hvor det er muligt, sondres der i retningslinjerne mellem, hvad der anbefales. I mange tilfælde kan det være nødvendigt at tilpasse vejledningen til dine personlige forhold. Vi bruger udtrykkene "undervisere" og "klasseværelser" bredt. Noget af indholdet kan også være nyttigt for forældre² og/eller medlemmer af lokalsamfundet og kan finde anvendelse på læring, der finder sted i både ikke-formelle og uformelle sammenhænge.

Retningslinjerne er udarbejdet ud fra den betragtning, at de kan bruges af dig under dine personlige omstændigheder, men at det også kan være en fordel at arbejde sammen med f.eks. kolleger og andet skolepersonale såsom skolepsykologer, (skole-)bibliotekarer og skolesocialarbejdere. Inddragelse af skoleledelse, forældre, mediefolk, civilsamfundet og lokalsamfundet kan også berige det, der foregår på skolen. Retningslinjerne henviser til sådanne tilgange flere steder.

Endelig håber vi, at disse retningslinjer vil være nyttige og tjene til at støtte dig i dit daglige arbejde og dermed bidrage til at fremme en ny generation af velinformerede, stærke og engagerede europæiske digitale borgere.

² Ordet "forældre", der anvendes i dette dokument, skal også dække andre omsorgspersoner.

4. Definitioner af nøglebegreber i disse retningslinjer

Der er blevet brugt mange begreber til at beskrive, hvad folk møder på nettet. Det kan være nyttigt at stoppe op og se nærmere på nogle af disse begreber, og hvad de betyder. For undervisere i klasseværelset kan det være nyttigt i diskussioner med kolleger, dine studerende og lokalsamfundet. Følgende definitioner er primært hentet fra internationale politiske dokumenter og rammer, men er blevet afkortet af hensyn til læsevenligheden.

Algoritmer: i forbindelse med digitale platforme er algoritmer værktøjer, der vælger, hvilket indhold der vises for brugerne baseret på relevans og præferencer.

Systemer baseret på kunstig intelligens (AI): software i computere eller maskiner, der er programmeret til at udføre opgaver, der normalt kræver menneskelig intelligens, f.eks. læring eller ræsonnement.

Bot: et selvstændigt softwareprogram på internettet, som interagerer med brugerne og beskæftiger sig med foruddefinerede opgaver.

Cheapfakes: ændrede medier, der er blevet ændret ved hjælp af konventionel og prismæssigt overkommelig teknologi (f.eks. face swapping).

Borgerjournalistik: journalistik, der udføres af personer, der ikke er professionelle journalister, men som udbreder oplysninger via websteder, blogs og sociale medier.

Clickbait: indhold, hvis hovedformål er at tiltrække opmærksomhed og tilskynde besøgende til at klikke på et link til en bestemt webside.

Debunking: en aktivitet, der finder sted, efter at misinformationen er blevet skabt og udbredt. Debunking har til formål at berigtige allerede fremlagte oplysninger og henviser til hensigten om at præcisere de primært falske oplysninger, der er fremlagt.

Deepfakes: billeder, videoer eller lydoptagelser, der er genereret af kunstig intelligens, af mennesker eller begivenheder, der reelt ikke har fundet sted, og som ofte er umulige at skelne fra de virkelige. Deepfakes er mere sofistikerede end cheapfakes.

Digitalt borgerskab: evnen til at deltage aktivt, kontinuerligt og ansvarligt i digitale miljøer (lokalt, nationalt, globalt, online) på alle niveauer (politisk, økonomisk, socialt, kulturelt og interkulturelt).

Digitalt fodaftryk: spor af data, der efterlades af personer, der bruger internettet, herunder besøgte websteder, sendte e-mails og andre oplysninger, der deles. Et digitalt fodaftryk kan bruges til at spore en persons onlineaktiviteter og udstyr.

Digitale færdigheder: evnen til at få adgang til, forvalte, forstå, integrere, kommunikere, evaluere, skabe og formidle oplysninger sikkert og hensigtsmæssigt ved hjælp af digitale teknologier. Det omfatter kompetencer, der på forskellig vis betegnes som informationskendskab og mediekendskab, computer- og IKT-færdigheder. Digitale færdigheder omfatter en dimension af aktivt og samfundsmæssigt engagement i den digitale verden og fremmer aktivt medborgerskab.

Digitale undervisningsmetoder: anvendelse af innovative digitale værktøjer og konceptuelle tilgange. Dette har til formål at støtte fleksibel og personaliseret læring og bidrage til udformningen af nye kreative læringsmetoder, berigelse af læringserfaringer og forbedring af læringsresultater. Det er blevet bemærket, at digital pædagogik værdsætter åben uddannelse, herunder åbne uddannelsesressourcer.

Desinformation: verificerbart falske eller vildledende oplysninger, som er fabrikeret, fremlagt og udbredt med henblik på økonomisk gevinst eller for bevidst at føre offentligheden bag lyset. Desinformation kan være til skade for offentligheden.

Ekkokamre: miljøer, hvor brugernes mening, politiske holdning eller tro om et emne forstærkes på grund af gentagne interaktioner med ligesindede eller kilder med lignende holdninger og ideologier.

Faktatjek: processen med at kontrollere, om oplysninger er korrekte eller falske.

Filterbobler: en situation, hvor folk kun hører eller ser nyheder og oplysninger, der understøtter deres eksisterende overbevisninger og præferencer. Denne effekt kan øges online, afhængigt af hvilke personer eller hvilke sider brugerne vælger at følge eller tilslutte sig, samt af algoritmer, der viser indhold baseret på tidligere onlineadfærd, -præferencer og -indstillinger.

Fejlinformation: faktisk korrekte oplysninger, der bruges på en skadelig måde.

Medie- og informationskendskab: evnen til at forstå information til gavn for offentligheden, evnen til kritisk at engagere sig i information, medier og digital kommunikation med henblik på deltagelse i målene for bæredygtig udvikling, og evnen til at søge og drage fuld fordel af de grundlæggende menneskerettigheder.

Mediekendskab: evnen til at tilgå medier, forstå og kritisk evaluere forskellige aspekter af medier og medieindhold og skabe kommunikation i forskellige sammenhænge.

Meme: et billede, en video, et stykke tekst osv., typisk af humoristisk karakter, som kopieres og spredes hurtigt af internetbrugere, ofte med små variationer.

Misinformation: verificerbart falske oplysninger, der spredes uden at have til hensigt at vildlede, og som ofte deles, fordi brugeren tror, at de er sande.

Phishing: et angreb, der har til formål at stjæle en persons penge eller identitet ved at få personer til at afsløre personlige oplysninger — f.eks. kreditkortnumre, bankoplysninger eller adgangskoder — på websteder, der ser ud til at være legitime.

Prebunking: tilbagevisning af et overbevisende argument, inden argumentet er blevet udbredt.

Kilde: en oplysnings begyndelsessted eller oprindelse.

Troll: en person, der bevidst forsøger at fornærme eller direkte angribe folk ved at skrive nedsættende kommentarer. Troll farne eller Troll fabrikker er en institutionaliseret gruppe af internettrolls, der forsøger at blande sig i politiske holdninger og beslutningstagning.

Verifikation: processen til at sikre, at et websted, en adresse, en konto eller oplysninger er autentiske og reelle.

5. Baggrund

Dette afsnit indeholder vejledning i, hvordan man skaber et læringsmiljø, der er befordrende for at hjælpe studerende med at opnå digitale færdigheder og hjælpe dem med at udvikle de kompetencer, der er nødvendige for at blive modstandsdygtige over for misinformation, fejlinformation og navnlig desinformation.

Afsnittet er rettet mod lærere og undervisere generelt og går på tværs af forskellige skoleniveauer (f.eks. primær- og sekundærskoler). Du finder tips og vejledning om, hvordan du kan overvinde de potentielle udfordringer, som du som lærer/underviser kan stå over for, samt forskellige aktivitetsplaner, der kan være inspirerende for din undervisning. Den tilbudte vejledning vedrører tre øjeblikke i undervisningsforløbet — **før, under og efter undervisningsaktiviteterne**.

Undervisning og læring i det digitale skolemiljø

Først og fremmest er det vigtigt at understrege, at du ikke behøver at være en teknologisk guru for at hjælpe dine studerende med at opnå digitale færdigheder. Uanset hvilken teknologi der findes i klasseværelset, kan du inddrage dine studerende i den bredere debat om de mange muligheder og risici, der er forbundet med det digitale univers, og om nytten af at vurdere troværdigheden af de oplysninger, de møder.

Som ved enhver form for effektiv undervisning er det vigtigt at skabe et sikkert sted, hvor de studerende kan give udtryk for deres holdninger og engagere sig i aktiv læring. De studerende værdsætter at blive set og hørt, både af deres medstuderende og af deres lærere, og de sætter pris på at kunne opnå bedre færdigheder i en digital verden, som de måske allerede er ret fortrolige med. Denne digitale verden giver potentielt de studerende mulighed for at få adgang til mange oplysninger, høre flere meninger om et emne og kommunikere på tværs af geografiske, sproglige, kulturelle og religiøse barrierer. Dog mangler de for det meste kompetencer og indsigt til at drage fuld fordel af det, der tilbydes, og til at identificere potentielle trusler.

Du har utvivlsomt et repertoire af tilgange, som du bruger, når du samarbejder med dine studerende om udfordrende og undertiden kontroversielle spørgsmål. I **tekstboks 1** herunder vises nogle pædagogiske tilgange, som du måske kender til. De har vist sig at være nyttige på området for digitale færdigheder.

Tekstboks 1: Undervisning og læring i det digitale skolemiljø — nogle nyttige tilgange

Følgende undervisnings- og læringsmetoder er veletablerede og kan tjene som inspiration for dit arbejde.

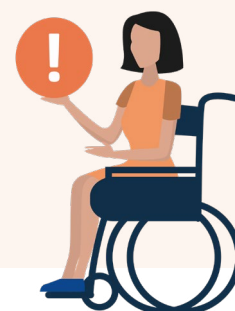
Spiral Curriculum. Der kan undervises i alle fag, herunder digitale færdigheder, i en hvilken som helst skolealder, forudsat at der i alle tilfælde anvendes en passende pædagogisk tilgang. Det er en tilgang, hvor nøglebegreber præsenteres gentagne gange gennem hele læringsprocessen, men med stadig flere lag af kompleksitet eller i forskellige applikationer. En sådan tilgang gør det muligt tidligere at indføre begreber, der traditionelt er forbeholdt senere.

Flipped Classroom. Peerledet, blandet læringsstrategi, der øger de studerendes engagement og læring gennem brug af medier, i og uden for klasseværelset. De studerende læser ofte hjemme og udfører problemløsningsarbejde i klasseværelset.

Blandet undervisning. Covid-19-pandemien var et vendepunkt for overgangen til mere fjernundervisning inden for uddannelse. Blandet læring har potentiale til effektivt at kombinere personlig undervisning og onlineundervisning i én sammenhængende oplevelse.

“Learning by doing”. På uddannelsesområdet er dette en tilgang, der er baseret på den idé, at vi lærer mere, når vi rent faktisk “gør” aktiviteten.

Spilbaseret læring og gamification. Sådanne tilgange handler om at anvende spillestrategier (gamification) eller bruge online- og offlinespil (spilbaseret læring) til at forbedre læringen og gøre den mere interessant for den enkelte. Et eksempel herpå er pædagogiske spil, der skal øge bevidstheden om forudindtagethed i medierne.

Digitale værktøjer giver typisk studerende en relativt høj grad af frihed, når de f.eks. bruger digitale enheder til at få adgang til apps, kommunikere på sociale medier eller browse på internettet. I betragtning af denne frihed er det også muligt for studerende at få adgang til en enorm mængde information, hvilket er til gavn for deres uddannelse. Det kan også føre til, at de udviser irrelevant, uhensigtsmæssig og potentielt farlig digital adfærd. En central udfordring for dig som lærer/underviser er derfor at hjælpe de studerende med at styre væk fra skadelig adfærd på nettet og hjælpe dem med at erhverve den selvindsigt og de færdigheder, der skal til for at gøre dette selvstændigt.

Der skal lægges særlig vægt på den mangfoldighed, der findes i klasseværelset med hensyn til de studerendes baggrund, holdninger og verdenssyn. Det betyder, at de studerende på forhånd får et vist indblik i emnet digitale muligheder og trusler, og at der fastsættes grundlæggende regler for diskussion (f.eks. ingen personlige angreb og "ejerskab af meninger" ved at bruge "jeg-formen")³. Det er nyttigt at have en idé om, hvor dine studerende (og deres medstuderende) står i forhold til visse spørgsmål, før du tager dem op i klasseværelset, idet du skal huske på, at meningene kan variere og være forskelligartede. Det er også nyttigt, hvis du kan få en forståelse af de kilder til nyheder og information, de benytter, og hvilke sociale medier de bruger. Hvilke medier og onlineplatforme har studerende adgang til, og hvad mener de om dem? Det kan kræve en del overtalelse at få disse oplysninger, og nogle gange skal svarene være anonyme. Det er endvidere nyttigt at vurdere, i hvilket omfang de studerende allerede forstår begreber såsom privatlivsindstillinger, regler og bestemmelser for digitale fællesskaber, hvad der er lovligt og ulovligt, osv. (se også afsnit 8).

Da de studerende kan støde på falske og potentielt skadelige oplysninger online, er det bedst at være forberedt på at tage en samtale med dem om oplysninger, der kan være potentielt kontroversielle for dem, deres medstuderende eller deres samfund. Dette indebærer, at man er forberedt på at håndtere følelser og irrationel adfærd. Det kan også være en god idé først at have en mere generel drøftelse med de studerende om, hvad de har set i medierne for nylig, som kan være kontroversielt.

Overvej...

- at få de studerende til regelmæssigt at bruge digitale værktøjer som en del af deres læring til forskellige formål
- at begrænse din undervisningstid og bruge mere interaktive metoder som f.eks. den sokratiske læringsmetode, undersøgelses- og problembaseret læring og forskellige samarbejdsbaserede og kooperative læringsmetoder
- at tage alle studerendes bekymringer og påstande alvorligt og sørge for at respektere deres synspunkter
- de særlige behov, bekymringer, styrker og svagheder hos en gruppe studerende, du planlægger at arbejde med, og brug disse som udgangspunkt for læring

- at bygge på mangfoldigheden i gruppen, både med hensyn til baggrund og meninger. Dette vil være berigende. Vælg arbejdsmetoder, der giver denne mangfoldighed
- at drøfte privatlivets fred med de studerende, og sørg for, at de forstår, hvad det er, og hvordan de værner om det. Spørgsmål vedrørende privatlivets fred spiller en fremtrædende rolle i drøftelserne om digitale færdigheder.
- at de studerende har brug for hjælp til at finde troværdige oplysninger online, men at de også selv skal tilegne sig sådanne færdigheder
- at unge i høj grad lærer af hinanden. Peerlæringsstrategier kan være effektive på tværs af hele uddannelsesspektret, også når der anvendes digitale teknologier. Det betyder, at du som lærer indtager en mere formidlende rolle. Peerlæring kræver, at du som lærer vejleder de studerende
- at unge lærer mange af deres onlinevaner i en tidlig alder og i hjemmet
- at bruge aktuelle lokale begivenheder eller begivenheder på verdensplan som udløsende faktor for aktiviteter. Jo mere direkte informationen bliver, jo mere interessant er den, og mere motiverede vil de studerende være
- hvordan du vælger den rette kontekst, ramme og tilgang til dit klasseværelse samt udformning af emnet. Hvor motiverede er dine studerende på forhånd? Nogle unge er tilbageholdende med at deltage i drøftelser om kontroversielle sociale og politiske spørgsmål
- de mest hensigtsmæssige regler for de enkelte klasseværelser. Det, der fungerer for én gruppe, fungerer ikke for en anden. Udvikl reglerne sammen med de studerende, hvis du kan. Det giver dem ejerskab.
- at dele og diskutere dine idéer med andre lærere/undervisere.

³Som eksempler herpå kan nævnes: "Jeg synes, at...", "jeg tror, at...", "jeg føler, at...", "jeg er enig i, at..."

Vejledning og tips — før, under og efter skole- og undervisningsaktiviteterne

For at fremme positive lærings erfaringer og beskytte mod utilsigtede resultater såsom konflikter og polarisering i forbindelse med undervisning i digitale færdigheder og modstandsdygtighed over for fejlinformation kan det være nyttigt at overveje følgende før, under og efter undervisningen.

Tip 1: Inddragelse af de studerende

Hvis der er nogle studerende, der kan være vanskelige at håndtere, kan du overveje at inddrage dem i forberedelsen af aktiviteterne og give dem nogle opgaver eller ansvarsområder. De kan nogle gange overraske dig på en positiv måde.

Tip 2: Inddragelse af forældre

Der er stor forskel på forældrenes engagement. Et godt tidspunkt til at kommunikere med forældrene kan være årets første møde mellem lærer og forældre, hvor deltagelsen ofte er høj. Hvis der er forældremodstand, er det vigtigt at have allierede på skolen, f.eks. skolelederen.

Advarsel: Kontroversielle emner

Det er ofte meget nyttigt at drøfte kontroversielle med de studerende, især når der henvises til desinformation, men sådanne emner kan kræve ekstra tid og forsigtighed. Kontroversielle emner kunne f.eks. være:

- Covid-19 og vacciner
- Den russiske invasion af Ukraine
- Tidligere og nuværende historier om uretfærdighed
- Kriminalitet og straf
- Kønsrelaterede emner og seksuel mangfoldighed
- Migration, mindretal, racisme og religion
- Klimaændringer og global opvarmning
- Kolonialisme, slaveri, antisemitisme, holocaustbenægtelse
- Følsomme nationale emner

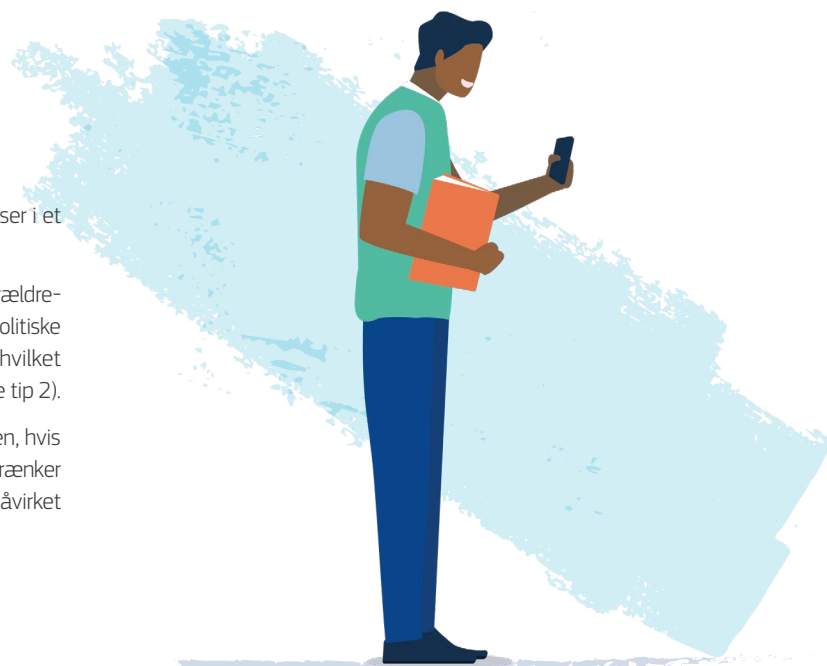

Før aktiviteterne

Samarbejde med interessenter på skolerne

Overvej...

- at diskutere dine planer med skoleledelsen, inden du underviser i et følsomt eller kontroversielt emne.
- at kommunikere med forældrene gennem etablerede skole-forældrekanaler og om muligt at koordinere indsatsen, før der drøftes politiske eller følsomme emner i forbindelse med online-verdenen, hvilket uundgåeligt kan føre til diskussioner i de studerendes hjem (se tip 2).
- at koordinere med skolepsykologen eller skolesocialrådgiveren, hvis der er behov for specialiseret støtte (f.eks. hvis de studerende krænker hinanden, eller hvis de studerende føler sig følelsesmæssigt påvirket af et emne).

Få kendskab til lige vilkår for digitale færdigheder

Et godt udgangspunkt er at få indsigt i medievanerne i det samfund, som skolen opererer i. Dette kan give mulighed for at bygge videre på allerede eksisterende mønstre. Dette kan gøres ved at deltage i og kommunikere ved arrangementer i skolesamfundet, overvåge de lokale medier og andre populære medier og ved at have drøftelser med kolleger, forældre og de studerende. Visse undergrupper af fællesskaber kan have radikale holdninger (inden for gruppen), som uventet kan komme til udtryk i klasseværelset. Det er nyttigt at være opmærksom på disse følsomme punkter.

Selv om digitale færdigheder er ret nye, er der i de seneste år blevet gennemført mange initiativer, som kan være til gavn for din undervisning, og som kan berige de studerendes læring. For eksempel:

- Der findes internationale netværk af lærere og undervisere, som er interesserede i og har erfaring med undervisning i digitale færdigheder og bekæmpelse af desinformation. De er ofte gratis og bare et "klik" væk.
- Internationale organisationer som Europa-Kommissionen, UNESCO, OECD, Europarådet, Den Internationale Telekommunikationsunion (ITU), UNICEF og medieorganisationer har udviklet ressourcer, netværk og retningslinjer, der kan berige dit arbejde.
- Forskellige nationale og lokale initiativer involverer professionelle journalister og journalistorganisationer. Nogle lokale journalister kan allerede være involveret. Der henvises til mange af disse i [rapporten](#) — navnlig i bilagene — der blev udarbejdet som supplement til nærværende retningslinjer.
- Det kan være en fordel at se på, hvordan dine lokale eller nationale myndigheder kan støtte de studerendes digitale færdigheder, samt civilsamfundsorganisationernes indsats og programmer.
- Lokale biblioteker er blevet aktive på dette område og kan bidrage til at bringe aktiviteter ind i lokalsamfundet.

Tekstboks 2: Inddragelse af eksterne aktører såsom professionelle journalister, NGO'er, akademikere og platforme — potentielle fordele og ulemper/risici for skoler og lærere/undervisere

Du behøver ikke at undervise alene i digitale færdigheder, men kan integrere virtuelle og/eller fysiske tredjepartsprogrammer (f.eks. fra civilsamfundet) i undervisningen.

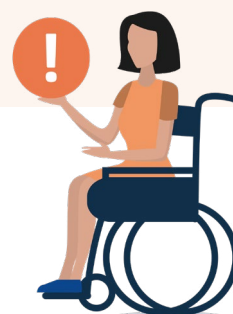
Potentielle fordele

- Eksterne personer kan bidrage med yderligere viden og ekspertise
- Eksterne personer giver lærere og undervisere mulighed for at opbygge netværk med eksperter
- Eksterne personer har ofte opnået bred erfaring med at arbejde med skoler
- Eksterne personer bidrager med evidensbaserede og praktiske erfaringer fra marken
- Akademikere/universiteter har erfaring med at evaluere "hvad der virker" og "hvorfor"
- Det kan være spændende for studerende, at der deltager eksterne personer

Potentielle ulemper eller risici

- Yderligere administration, f.eks. vedrørende logistik og samtykke fra skoleledelse og andre
- Flexibiliteten i planlægningen kan blive begrænset
- Der kan være økonomiske omkostninger
- Tredjeparter kan forsøge at fremme kommercielle interesser, dataindsamling eller politiske interesser

Du kan også gå online og finde ud af, hvilke typer organisationer der har udviklet ressourcer til skoler og undervisning.

Overvej:

- at knytte skoleaktiviteter sammen med vigtige internationale og nationale netværk og arrangementer. På internationalt plan kan dette omfatte Safer Internet Day (hver februar), Den internationale faktatjekdag (2. april) eller oplysningskampagner (den europæiske uge for mediekendskab, UNESCO's globale medie- og informationskendskabsuge). Det europæiske eTwinning-netværk giver også lærere/undervisere og skoler mulighed for at komme i kontakt med andre i hele Europa. I 2021 var det årlige tema "mediekendskab og desinformation", hvilket resulterede i en flagskibs-konference og en eTwinning-bog med god praksis på området.
- at søge efter lokal, national og/eller international finansiering til dine initiativer. På europæisk plan omfatter dette programmet Erasmus+ og Det Europæiske Solidaritetskorpset.

Tip 3: Håndtering af kontroversielle emner

Håndtering af kontroversielle emner kan berige læring og fremme kritisk tænkning. Hvilke emner finder du mest kontroversielle at undervise i? Hvad med dine kolleger? Hvad er deres erfaringer med kontroversielle emner? Kan I dele nyttige ressourcer med hinanden? Kan aktiviteterne udvides på en samarbejdsbaseret måde på tværs af skolefag? Kan "eksperter" indbydes til at være til stede i klasseværelset eller i forsamlinger (enten personligt eller via fjernadgang)?

Du kan selv vurdere, om du vil holde diskussionerne i klasseværelset lette eller engagere dine studerende på et dybere og mere tilbundsående niveau. Dette vil også afhænge af de studerendes alder og dine tidligere erfaringer med at tackle kontroversielle emner.

Når kontroversielle emner drøftes, kan det være nyttigt at begynde med mindre kontroversielle emner og gradvist bevæge sig i retning af de mere kontroversielle emner. Dette vil give dig mulighed for at se, hvordan de studerende reagerer, og om de er klar til og trykke ved at diskutere mere følsomme emner (se også aktivitetsplan 12 om konspirationsteorier).

Interaktive metoder kan bidrage til at skabe den form for atmosfære, der vil være til gavn for klassen, når der drøftes kontroversielle emner. Sådanne metoder omfatter bl.a. tavse diskussioner, meningstilkendegivelser, aktive lytteaktiviteter, fishbowl-diskussioner, kompleks undervisning, rollespil og kooperativ læring. Sådanne metoder bidrager også til at inddrage studerende, som ellers kunne kede sig eller være uinteresserede.

Udvikling af en lærerig stemning i klasseværelset

Overvej...

- at blive opmærksom på følgende: potentielle psykosociale motivationer hos de studerende til at være uenige, specifikke følsomheder blandt de studerende, samfundets følsomheder og samfundsmæssig polarisering. Overvej også din egen sensitivitet samt dine egne holdninger og følelser.
- at indsamle indledende idéer og meninger fra studerende, inden de drøfter et emne. Dette kan gøres anonymt, hvis det er nødvendigt.
- om der er nogle studerende, der potentielt kan være udfordrende at håndtere. Det kan være nyttigt at inddrage dem i forberedelsen af undervisningen og give dem specifikke opgaver.
- opbygning af tillid i klasseværelset. Tillid kan være en afgørende faktor, som vil gøre det muligt for de studerende (og læreren) at være mere trygge, når de diskuterer følsomme og kontroversielle emner. Nogle studerende mener måske, at emnerne kun er egnede til diskussioner i grupper (de studerende) og foretrækker ikke at dele dem. Gensidig tillid kan være fremmende på dette område.
- at have mere følsomme drøftelser efter at have udviklet et klassefællesskab. Kontroversielle emner drøftes bedst i et åbent miljø, hvor de studerende føler sig sikre, set og hørt.
- at begynde med mere planlagte interaktioner og derefter gå over til mindre planlagte interaktioner baseret på klassens flow og dynamik.
- at begynde med en-til-en-interaktioner (lærer-studerende, studerende-studerende) for derefter at gå videre til interaktion i mindre grupper, inden der afsluttes med interaktioner i hele klassen.
- at bruge elevcentreret læring, der giver de studerende selvstændighed og ejerskab over det, de lærer.

**Aktivitetsplan 1:
Arbejde med desinformation**

Følgende er en aktivitet, der kan finde sted i en lektion på 45 minutter.

Tjek ind (ca. 5 min.).

Spørg alle studerende individuelt i starten af lektionen om, hvordan de føler sig til mode i dag. Lyt opmærksomt til deres svar. Reager neutralt, og sig bare: "tak". De andre studerende skal lytte i tavshed. Spørg de studerende i tilfældig rækkefølge.

Indledning (ca. 5 min.)

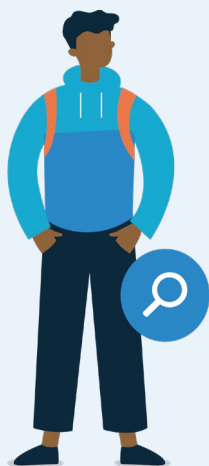
Kom med en tanke eller en personlig oplevelse i forbindelse med desinformation, eller link til en nyhed om desinformation. Følg din korte introduktion op med et spørgsmål om desinformationen, f.eks. "Hvor alvorlig synes I, at denne desinformation er?" eller "hvad tror I, at formålet med denne desinformation er?"

Modelleret diskussion (ca. 25 min.)

Uddel små stykker papir. Giv de studerende 90 sekunder til at formulere et kort svar på dit spørgsmål. Fortæl dem, at de skal læse deres svar højt. Udvælg derefter tilfældigt par. Lad den første studerende i parret stille spørgsmålet til den anden studerende. Den anden studerende læser sit svar. Derefter skifter de roller. Fortsæt med at danne par, indtil alle studerende er blevet hørt. Hvis antallet af studerende er ulige, medtages du selv i et par. Hvis der er ekstra tid, kan du spørge om overvejelser.

Tjek ud (ca. 8 min.)

Spørg alle studerende individuelt i slutningen af lektionen, om de har lært noget i lektionen. Brug indtjekningsprincipperne.

**Aktivitetsplan 2: Læring om multiperspektivet
gennem flere kilder****Bemærk: denne aktivitet tager ca. 3x45 minutter**

Lektion 1: Find en begivenhed i historien, som kan fortolkes på forskellige måder, afhængigt af de to (eller flere) involverede parter. Eksempler herpå er forskellige uafhængighedskrige, den amerikanske borgerkrig, Første Verdenskrig, konflikten i Nordirland og krigen på Balkan i 1990'erne.

Giv de studerende to separate korte fortællinger (eller lad dem alternativt finde to separate fortællinger på nettet) om konflikten. Få hver gruppe til at finde 5-10 kilder online, der giver oplysninger om konflikten — om muligt fra forskellige sider (de kan have brug for hjælp). Bed dem om at præsentere disse kilder kort for klassen. Sammenlign dem, og sæt dem op imod hinanden.

Fremsæt en erklæring som f.eks.: "Hovedårsagen til konflikten var, at X undlod at give fuld respekt for menneskerettighederne til befolkningen i Y".

Lektion 2: Der oprettes to grupper: dem, der er enige i erklæringen, og dem, der er uenige. Det er nemmest at tildele gruppe-medlemskab — halvdelen bliver til "enig"-gruppen og halvdelen til "uenig"-gruppen.

Hver studerende bruger nu de 5-10 onlinekilder, som deres gruppe har identificeret, til at udvikle to stærke argumenter enten for eller imod erklæringen. De studerende indsamler og skriver deres beviser. De gør i første omgang dette som enkeltpersoner — første halvdel af lektionen. De arbejder derefter i mindre grupper af ligesindede (ca. 4-6 personer pr. gruppe) og deler deres argumenter. Hver undergruppe opretter en digital plakat med deres fem hovedargumenter.

Lektion 3: Grupperne finpudser deres plakater og præsenterer dem for hele klassen. Alle studerende bedømmer hvert af de forskellige argumenter (fra 1 til 10) og diskuterer, hvorfor de bedømte argumenterne på denne måde, navnlig på grundlag af den dokumentation, de fandt i kilderne. Pointgivningen kan også ske ved hjælp af onlineredskaber. Diskuter i nye små grupper begge sider af historien, og forsøg at finde ud af, hvordan man bedst forstår det kontroversielle emne. Overvej, om der er en måde at integrere argumenterne og modargumenterne på. Findes der en kompromisløsning? Kan de nå til enighed?

Alternativt kan der anvendes en række forskellige metoder til at få de studerende til at drøfte emnet — f.eks. (virtuel) gallerivandring, sokratiske metode, traditionel debat, fishbowl, krydsforhørsdebat og akademisk debat.

Bemærk: denne tilgang kræver betydelig styring fra dig som lærer/underviser.

Under aktiviteterne

Overvej...

- at aktivere og opretholde en åben og støttende atmosfære i klasseværelset.
- hvordan du formulerer spørgsmål. Dette kan ske på forskellige måder for at gøre dem relevante for de studerende.
- at føre en personlig dagbog over, hvordan de studerende reagerer på din undervisning i udfordrende og kontroversielle emner. De kan også føre sådanne dagbøger til brug for deres refleksioner.
- at overvåge følelsesmæssige reaktioner i klasseværelset for eventuelt at opdage elevspecifikke følsomheder. Nogle studerende kan have radikale holdninger, som uventet kommer til udtryk i klasseværelset.
- overvågning af "i gruppe"/"ude af gruppe"-tendenser. Unge og voksne ser undertiden hinandens anvendelse af digitale medier som "uhensigtsmæssig" og kan bruge dette som grundlag for at skabe negative stereotyper af den anden gruppe.
- at overvåge, i hvilket omfang dine aktiviteter kan styrke dynamikken i gruppen kontra uden for gruppen mellem dig og de studerende og mellem de studerende indbyrdes.
- at observere de enkelte studerende, især når der finder drøftelser sted om kontroversielle emner, og når de studerende udviser uhensigtsmæssig adfærd.
- at være et godt eksempel. Hvis du er tryk ved det, kan du dele nogle personlige eksempler på, hvordan du som person (eller lærer/underviser) udvikler dine digitale færdigheder og/eller er blevet udsat for misinformation, hvilket kan opfordre de studerende til at dele deres egne erfaringer.
- at finde en balance mellem et åbent klassemiljø og et sikkert rum. I et åbent klassemiljø kan de studerende sige, hvad de tænker på, og frit dele deres synspunkter og holdninger. En enkeltperson eller en gruppe af studerende kan imidlertid blive krænket eller berørt af andres bemærkninger.
- at overvåge risikofaktorer. Der kan være en risiko for fremmedgørelse af studerende, når de konfronteres med forudfattede meninger, myter og fordomme. Uenigheder kan håndteres gennem dialog, ved at adskille holdninger fra den person, der har dem, og ved at indføre flere faktabaserede perspektiver i debatten.

Efter aktiviteterne

Overvej....

- at have en diskussion med de studerende om, hvad de lærte, hvad de syntes godt om og måske mindre godt om.
- at udforme nye aktiviteter, der bygger på de tidligere aktiviteter, og aktivt inddrage de studerende i denne proces.
- i tilfælde, hvor du har ført dagbog over, hvordan de studerende reagerede på lektioner, der omhandler kontroversielle emner, at drøfte dette med skolepsykologen, skolevejledere eller skolepædagoger.
- at holde præsentationer for andre klasser eller skoler (kan være virtuelle).
- at gennemføre en mere formel vurdering af den viden og de færdigheder, som de studerende har opnået, og/eller en evaluering af de anvendte lærings- og undervisningsmetoder (se afsnittet om vurdering i retningslinjerne).

Tip 4: At vise empati

Med henblik på at fremme et sikkert læringsrum er det nyttigt ikke at latterliggøre eller isolere studerende, der indrømmer, at de tror på visse former for desinformation, f.eks. en fremherskende konspirationsteori. Empati kan være et godt udgangspunkt. De løber en risiko, hvis de indrømmer at tro på visse former for desinformation. Du kan også vælge at indrømme visse sårbarheder, som du selv har, hvis du har lyst til det.

Det hjælper nogle gange at få de studerende til først at tale om "en person, jeg kender..." for at gøre indrømmelserne mindre personlige og gøre den studerende mindre sårbar over for kritik fra andre studerende.

Tip 5: Debriefing

Lav en debriefing med de studerende om deres tanker, erfaringer og følelser. Spørg, hvad de har lært, og hvordan de gerne vil bygge videre på, hvad de netop har lavet.

6. Opbygning af digitale færdigheder i klasseværelset og skolen: at blive digitale borgere

Hvad er digitalt medborgerskab, og hvorfor er det vigtigt?

Digitale borgere...

- besidder de færdigheder, egenskaber og den adfærd, der skal til for at deltage sikkert, effektivt, kritisk og ansvarligt i onlineverdenen.
- er i stand til at udnytte fordelene og mulighederne ved onlineverdenen og samtidig være modstandsdygtige over for negative påvirkninger.
- bruger digitale teknologier til at støtte deres aktive medborgerskab og sociale inklusion, samarbejde med andre og kreativitet med henblik på personlige, sociale eller kommercielle mål.
- er opmærksomme på centrale menneskerettighedsværdier og på, hvordan disse værdier er ens online og offline (ytrings- og meningsfrihed, ret til privatlivets fred, ret til deltagelse, værdighed osv.).

Digitalt medborgerskab er et sæt erhvervede færdigheder. I det digitale samfund er der ligesom i "offline-samfundet" nogle centrale begreber, værktøjer og kompetencer, som dine studerende skal have kendskab til for at fremme deres læring. De studerende skal også have adgang til de værktøjer, de skal bruge for at udvikle deres kompetencer inden for digitale færdigheder. Du spiller en vigtig rolle i denne proces.

At have digitale færdigheder betyder, at man ved, hvordan digitale teknologier anvendes til at *få adgang til, forvalte, forstå, integrere, formidle, evaluere, skabe og sprede* information — på sikre og hensigtsmæssige måder. Digitale færdigheder kan også hjælpe de studerende med at deltage aktivt, lære, opbygge tilfredsstillende karrierer og interagere socialt i dagens samfund. Digitale færdigheder er således en forudsætning for udviklingen af et aktivt og stærkt digitalt medborgerskab.

Som du måske har bemærket, har de studerende allerede digitale færdigheder i forskellige grader. Nogle kan f.eks. have svært ved at læse og skrive, men er meget bevidste om at forbruge og producere digitalt indhold, f.eks. ved at sende stemmebeskeder eller tage billeder. Andre kan have svært ved at få adgang til eller bruge teknologier, hvilket gør det sværere at nå dem og kommunikere med dem, når der undervises via fjernadgang.

Tip 6: Gamification og spilbaseret læring

Gamification og spilbaseret læring kan forbedre uddannelsesresultaterne, hvis de udformes korrekt.

Her er nogle af fordelene:

1. Disse undervisningsformer tilbyder ofte læring, der matcher nutidens unges digitale livsstil
2. De kan give yderligere motivation og gøre undervisning og læring sjovt, kreativt og inspirerende.
3. Gamification og spilbaseret læring er ofte fleksible undervisningsformer, der kan overføres til enhver kontekst, og som relativt let kan tilpasses ethvert skolefag. De kan også bruges til komplekse spørgsmål, der er lettere at "forstå" gennem et spil.

Overvej...

- at opfordre dine studerende til at dele, hvordan teknologi og sociale medier kan skabe positive forandringer og positive rum i lokalsamfundet og det samfund, de lever i.
- at drøfte med dine studerende, hvilke færdigheder de har brug for, når de kommer ind på det fremtidige arbejdsmarked. Dette kan omfatte et sæt digitale færdigheder (f.eks. forståelse af digitale økonomier, kodning, forståelse af algoritmer, computertænkning og andre digitale færdigheder) og bløde færdigheder (f.eks. interpersonelle færdigheder) i en verden, hvor interaktion mellem mennesker er værdifuld.
- at bede de studerende om at finde nøjagtige onlineoplysninger om medborgerskabsspørgsmål (f.eks. demokrati, lokalvalg, menneskerettigheder og klimaændringer) og om at finde passende steder for online-deltagelse.

- eventuelt, hvis atmosfæren i klasseværelset tillader det (især hvis de studerende er vant til at drøfte politiske spørgsmål), at spørge dine studerende, om de mener, at politisk desinformation kan spredes gennem medierne, og hvilke konsekvenser det kan få. Kan det påvirke demokratiske valgresultater? På hvilken måde? Kan de give eksempler?
- at give de studerende links til troværdige informationskilder, f.eks. om sociale spørgsmål og medborgerskabsrelaterede spørgsmål. Eller endnu bedre, få dem til at undersøge dette og give feedback.
- at være opmærksom på digital trivsel, dvs. hvordan digitale værktøjer gavner eller negativt påvirker de studerendes sundhed (mentalt eller fysisk) og de relationer, de har til deres jævnaldrende og familie.

Start med undervisning i digitale færdigheder

Undervisning i og læring af digitale færdigheder er vigtigt i det moderne samfund. Ikke desto mindre kan nogle af jer være tilbageholdende med at tage skridt til at få jeres studerende til at udvikle digitale færdigheder, fordi I ikke føler trykke ved at undervise i et emne, som I måske ikke kender meget til, eller fordi de studerende måske allerede er temmelig teknologisk kyndige. Det kan være vigtigt at huske på, at man ikke behøver at være teknologiekspert for at undervise i digitale færdigheder, da digitale færdigheder rækker langt ud over at vide, hvordan man bruger en elektronisk anordning.

Tekstboks 3: Teknisk kyndig eller ej?

Du må ikke gå ud fra, at alle studerende er teknisk kyndige. Det er ikke alle unge mennesker, der ved meget om teknologi eller har mod på at bruge digitale teknologier. Mens nogle har veludviklede digitale færdigheder og kompetencer, har andre ringe digitale færdigheder og kæmper for at udføre selv grundlæggende digitale opgaver. Selv for unge er den digitale verden ofte vanskelig at forstå. De kan komme ind i ekkokamre, men ved sjældent, hvordan de "blev fanget der". De kan have teknologier som en del af deres dagligdag, men forstår ikke, hvordan de fungerer, eller hvorfor algoritmer viser dem et vist indhold. De studerende har ikke altid brug for teknisk støtte og kan virke til at afvise den, men de har ofte brug for nogen, som kan hjælpe dem med at navigere i den overflod af information, de møder regelmæssigt, og som kan hjælpe dem med at skelne fakta fra viden samt påståede sandheder fra evidens.

Overvej...

- at være åben omkring det faktum, at man som lærer eller underviser ikke ved og ikke kan vide alt. Som lærer eller underviser er du imidlertid godt rustet til at tilbyde den nødvendige kontekst, opfordre til kritisk refleksion og tilbyde støtte.
- at medtage digitale emner, der virkelig betyder noget for dine studerende. Giv de studerende mulighed for at åbne op og tale om deres interesser og være med til at udforme lektionsplanen, mens de bruger de enheder og digitale rum, som de er mest fortrolige med.
- at diskutere onlineadfærd med dine studerende og at diskutere med dem, hvordan de kan blive ansvarlige borgere og positive sociale aktører i og uden for deres klasseværelser.

Tip 7: Tag udgangspunkt i de studerende

Tag udgangspunkt i de studerende og deres erfaringer, når det gælder digitale færdigheder. Børn og unge møder dagligt online-udfordringer (en grim besked, et dilemma om privatlivets fred, et problem vedrørende adgang, hadefuld tale osv.). Lad de studerendes bekymringer og daglige oplevelser være retningsgivende for emnerne for undervisningen, og gør dem relevante og praktiske, uden at gøre de studerende forlegne eller dømme dem. Dette kan (hvis det håndteres godt) skabe en atmosfære af autenticitet og tillid i klasseværelset.

Læringsmål for digitale færdigheder

Nedenfor er nogle specifikke læringsmål for digitale færdigheder, der er relevante for det primære og sekundære niveau. Denne oversigt kan

være nyttig for din undervisning. Læringsmålene er baseret på etablerede rammer som f.eks. den europæiske digitale kompetenceramme (DigComp 2.2⁴) og de finske læringsresultater for nye færdigheder⁵:

Studerende i skoler på primærtrinnet...

● Kan uafhængigt søge efter oplysninger om spørgsmål og fænomener, som de er interesseret i.	● Kan søge efter medieindhold, der kan bruges frit og med tilladelse.
● Kan med vejledning evaluere oplysningernes troværdighed og anvendelighed.	● Kan beskrive sine medievaner og reflektere over mediernes betydning i eget liv.
● Er klar over, at onlinemiljøer indeholder alle former for information og indhold, herunder misinformation og desinformation.	● Kan anvende digitale værktøjer hensigtsmæssigt og sikkert til at skabe output til bestemte målgrupper.
● Forstår forskellen mellem desinformation, misinformation og fejlinformation.	● Ved, hvordan man skaber og deler medieindhold.
● Er bekendt med de grundlæggende principper for beskyttelse af privatlivets fred.	● Kan anvende digitale værktøjer hensigtsmæssigt og sikkert til at skabe output til bestemte målgrupper.
● Ved, hvilke metoder der findes til beskyttelse af privatlivets fred i mediemiljøer.	● Ved, hvordan man deltager respektfuldt online, og ved, hvordan man får adgang til nøjagtige oplysninger.
● Reflekterer over sit forbrug af medieindhold og de tjenester, vedkommende bruger ud fra et ophavsretligt synspunkt.	

Studerende i skoler på sekundærtrinnet...

● Ved, at digitalt indhold, varer og tjenesteydelser kan være beskyttet af ophavsrettigheder.	● ofte anvender AI-algoritmer til at generere svar og vise indhold, der er tilpasset eller defineret af den enkelte brugers præferencer.
● Kan kritisk vurdere troværdigheden og pålideligheden af informationskilden og det digitale indhold.	● Kan analysere sine egne medieforbrugsmønstre.
● Kan med vejledning evaluere forskellige former for medieindhold som informationskilder og kan reflektere over deres anvendelighed og pålidelighed.	● Kan indhente, behandle og præsentere oplysninger baseret på forskning ved hjælp af passende metoder og værktøjer.
● Forstår de sociale mediers beskaffenhed som informationskilde, og hvorfor det er vigtigt at være kritisk over for oplysninger, der spredes socialt.	● Er klar over, at mange applikationer på internettet og på mobiltelefoner indsamler og behandler data (dvs. personoplysninger, adfærdsdata og kontekstuelle data), som brugeren tilgår eller henter. Dette sker f.eks. for at overvåge folks aktiviteter online (f.eks. klik på sociale medier, søgninger på Google) og offline (f.eks. daglige skridt, busture i offentlige transportmidler).
● Er klar over, at søgemaskiner, sociale medier og indholdsplatforme	

⁴ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>

⁵ <https://okm.fi/en/new-literacies-programme>

● Kan bruge digitale værktøjer til at kontrollere ægtheden af onlinefotos og -videoer.

● Ved, hvilke strategier der skal anvendes til at kontrollere, forvalte eller slette data, der indsamles/behandles af onlinesystemer.

● Ved, at AI-systemer kan bruges til automatisk at skabe digitalt indhold (f.eks. tekster, nyheder, essays, tweets, musik, billeder) ved hjælp af eksisterende digitalt indhold som kilde. Et sådant indhold kan være vanskeligt at skelne fra menneskelige frembringelser.

● Er opmærksomme på bekræftelsesbias og udvikler en kritisk tilgang til sin egen tænkning.

● Er opmærksom på betydningen af ikke-verbale meddelelser (f.eks. smiley-ansigter, emojis), der anvendes i digitale miljøer (f.eks. sociale medier, instant messaging), og ved, at brugen af dem kan være kulturelt forskellig fra land til land og fra samfund til samfund.

Aktivitetsplan 3: Arbejde med erklæringen om europæiske digitale rettigheder og principper

Som en grundlæggende del af det at være en digital borger er det vigtigt at være opmærksom på og udøve sine digitale rettigheder. I januar 2022 foreslog Europa-Kommissionen en "erklæring om europæiske digitale rettigheder og principper". Blandt andre foreslåede rettigheder hedder det i erklæringen, at:

- børn og unge skal sættes i stand til at træffe sikre valg på et veloplyst grundlag og lade deres kreativitet komme til udtryk online.
- børn har ret til beskyttelse mod alle former for kriminalitet, der begås via eller fremmes ved hjælp af digitale teknologier.
- enhver har ret til beskyttelse af sine personoplysninger online. Denne ret omfatter kontrol over, hvordan oplysningerne anvendes, og hvem de deles med.
- enhver skal have adgang til digitale teknologier, produkter og tjenester, der er sikre, og som gennem deres udformning beskytter privatlivets fred.
- enhver har ret til at ytre sig frit online uden at frygte at blive censureret eller intimideret.

Bed dine studerende om først at formulere deres egne rettigheder, og hvad der er vigtigt for dem — og sammenlign derefter deres idéer med de digitale rettigheder, der er foreslået på europæisk plan.

Aktivitetsplan 4: Sporing af digitale fodaftryk

Lav sammen med dine studerende noget research om digitale fodspor (se definitionen i afsnit 4) og diskuter, i hvilket omfang jeres fodspor er skabt aktivt eller passivt. Prøv at finde ud af, i hvilket omfang jeres data sendes til tredjeparter på tværs af eller uden for uddannelseslandskabet. Overvej sammen med klassen, hvilke fordele (f.eks. optimering, personalisering) og ulemper (krænkelse af privatlivets fred?) dette kan have, og hvordan de studerende bedst kan forvalte deres e-tilstedeværelse.

7. Desinformation: Hvad er det, vi taler om?

Misinformation

Verificerbart falske oplysninger, der spredes uden at have til hensigt at vildlede, og som ofte deles, fordi brugeren tror, at de er sande.

Desinformation

Verificerbart falske eller vildledende oplysninger, som er fabrikeret, fremlagt og udbredt med henblik på økonomisk gevinst eller for bevidst at føre offentligheden bag lyset. Desinformation kan være til skade for offentligheden.

Fejlinformation

Faktuelt korrekte oplysninger, der bruges på en skadelig måde.

Disse retningslinjer ser primært på desinformation. Som nævnt i afsnit 4 skabes, præsenteres og udbredes desinformation med henblik på økonomisk gevinst eller for bevidst at vildlede.

For yderligere at præcisere begrebet desinformation kan det være nyttigt at se på nogle eksempler. Følgende er eksempler, der giver en idé om de former for desinformation, som studerende konfronteres med både i og uden for klasseværelset. I hvert af disse scenarier⁶ er det hensigten at vildlede og manipulere folks holdninger, følelser og handlinger.

1. I et bevidst forsøg på at angribe regeringer og deres sundhedsprogrammer er der blevet spredt falske oplysninger på forskellige blogs om, at covid-19-vacciner ikke har til formål at beskytte os mod coronavirussygdommen, men er en form for befolkningskontrol. Det hævdes uden beviser, at vaccinerne er et regeringsværktøj til at bekæmpe klimaforandringer ved at reducere befolkningen, og at disse vacciner er designet til at forårsage infertilitet.
2. I et forsøg på at stille LGBTIQ-samfundet i et dårligt lys spredte mange brugere på de sociale medier i maj 2022 oplysninger om, at en skoleskyder fra Texas var transkønnet. De ukorrekte påstande blev også forstærket af forskellige amerikanske politikere og politiske influencere, hvoraf nogle også mere generelt forbandt transkønnet med vold.
3. En historie, der blev spredt i februar 2017 af en velkendt fransk politiker, hævdede, at præsident Emmanuel Macrons kampagne blev støttet finansielt af Saudi-Arabien. En stor avishjemmeside var blevet kopieret for at få historien til at se legitim ud, og der blev offentliggjort en falsk historie.

4. I marts 2022 dukkede der en video op, hvor den ukrainske præsident Volodymyr Zelensky stod bag et podie og bad ukrainerne om at lægge deres våben fra sig og overgive sig. Selv om denne såkaldte "deepfake" ikke var sofistikeret, virkede den ægte for det utrænede øje.

5. I februar 2022 annoncerede et falsk tweet fra en konto, der udgav sig for at være CNN, fejlagtigt det "første amerikanske offer for krisen i Ukraine". Selv om oplysningerne bevisligt var falske, førte det på de sociale medier til et angreb på CNN's legitimitet som nyhedskilde.

Håndtering af desinformation

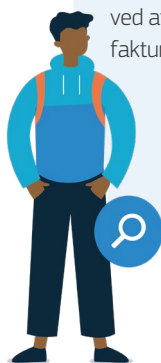
Efterhånden som de studerende udvikler deres sociale identitet og danner deres verdenssyn, får de et væld af oplysninger, hvoraf nogle er nyttige og oplysende, mens andre er falske, vildledende og manipulerende. I det 21. århundrede er en stor del af disse oplysninger online eller formidlet via sociale medier.

I dagens verden kan desinformation spredes betydeligt længere, hurtigere, dybere og mere bredt end reel information. De mest effektive kommunikatorer i vores digitale verden er ikke nødvendigvis uddannede fagfolk som f.eks. journalister, men derimod ofte de første, hurtigste og mest udbredte på onlinemedier, der bruger personlige budskaber til at skabe kontakt til deres publikum. Desinformation kan potentielt skade enkeltpersoner, grupper og samfundet. Desinformation kan også antage mange former (se **tekstboks 4** nedenfor for nogle få eksempler). Et centralt kendetegn ved al desinformation er imidlertid, at fiktion, falske oplysninger og meninger fremføres som fakta og "sandheden".

Aktivitetsplan 5: Fastlæggelse af, om der er tale om en faktisk omstændighed eller en mening?

Spil "fakta- eller mening-spillet" med dine studerende. Dette er en meget let og gamificeret måde at få indsigt i fakta kontra meninger på, og spillet er velegnet til studerende på både primær- og sekundærtrinnet. Præsenter de studerende for ti på forhånd udvalgte udsagn, der enten er fakta eller meninger (f.eks. "det er nul grader udendørs" kontra "det er for kaldt uden for"). Sådanne udsagn kan let findes online (praktisk til fremtidig reference). De studerende skal afgøre, hvilke udsagn der er fakta, og hvilke der er meninger. De studerende skal også redegøre for, hvorfor de mener, at det er tilfældet. Denne aktivitet kan udvides ved at spørge, hvordan de studerende afgør, hvad der er et faktum, og hvad er en mening?

En lignende øvelse kan udføres med videnskab kontra pseudovidenskab. Dette vil være mest hensigtsmæssigt for lidt ældre studerende.

Tip 8: Verifying sources

Hvor ofte tjekker de studerende kilden, når de læser artikler i deres nyhedsfeeds? Kontrollerer de nogensinde, om de fremlagte oplysninger virkelig er korrekte? I bekræftende fald, hvordan gør de så?

Diskuter med dine studerende, hvad forskellen mellem professionelle mediefolk og borgerjournalister er.

Alternative aktivitetsplaner, der kan overvejes:

- Få de studerende til i små grupper at gå ind på flere onlinemedier og læse om et socialt spørgsmål (f.eks. klimaændringer). Få dem til at læse en eller flere på forhånd udvalgte artikler og skelne mellem, hvad der er mening og hvad der er fakta i disse artikler. Er kendsgerningerne konsistente på tværs af artiklerne? Hvad med meningene?
- Få de studerende til at skrive et (argumenterende) essay om et socialt emne, der interesserer dem, og giv dem til opgave at inddrage både fakta og meninger i deres essay.

- Lav en brainstorming med de studerende. Få dem til at opstille en liste over alle de karakteristika, de kommer til at tænke på, når de ser ordet "fakta", og hvad de kommer til at tænke på, når de hører ordet "mening". Hvad opfatter de som ligheder og forskelle?

Advarsel: (Unge) mennesker skal være opmærksomme på denne form for vildledende indhold!

Falsk tilskrivning: Autentiske billeder, videoer eller citater tages fra andre begivenheder

Fabrikeret indhold: Indhold, der er fabrikeret, undertiden kombineret med reelt indhold

Kilder til bedrageri: F.eks. websteder, blogs eller twitterkonti, der optræder som et velkendt varemærke eller en kendt person eller som en (skole)ven

Falsk forbindelse: Indholdet stemmer ikke overens med overskriften/teksterne

Falsk kontekst: De meddelte oplysninger er grundlæggende korrekte, men i en unøjagtig sammenhæng

Manipuleret indhold: Indhold såsom statistikker, grafer, fotos og video er blevet ændret eller manipuleret. Dette omfatter cheapfakes og deepfakes

Offensiv fejlinformation: Fakta, der er overdrevne og ude af proportioner

Konklusioner baseret på rygter: Hårde konklusioner baseret på oplysninger, der præsenteres som "rygter"

⁶ Disse scenarier er taget fra forskellige websteder om forudindtagethed i medierne. Europa-Kommissionen har ingen officiel holdning til rigtigheden af disse eksempler.

Tekstboks 4: Nogle specifikke former for desinformation — muligheder for lærere og undervisere i bestemte skolefag

Cheapfakes genereres i stigende grad af de unge selv. For at (cyber)mobbe nogen kan en studerende eller en gruppe studerende f.eks. tage ansigtet af en studerende (deres offer) og tilføje det på et kompromitterende billede af en anden og derefter sprede det falske billede via sociale medier. Dette kan have alvorlige konsekvenser, især for den person, der bliver mobbet. Med henblik på at demonstrere, hvor let det er at fremstille cheapfakes, kan billedkunstlærere (med forsigtighed) dække dette i undervisningen. For yderligere oplysninger henvises til advarslen om "Learning by Doing".

Pseudovidenskab består af udtalelser, overbevisninger eller praksisser, der hævdes at være både videnskabelige og faktuelle, men som er uforenelige med den videnskabelige metode. Da en sådan desinformation er almindelig, har videnskabslærere mulighed for at forklare de studerende, hvad der adskiller videnskab fra pseudovidenskab.

Navnlig lærere i historie og medborgerskab kan tage fat på, hvordan konspirationsteorier eller svindelnumre opstår, og hvordan de er blevet brugt som et politisk våben i historien. Lærere/undervisere kan også pege på de mange moderne konspirationsteorier. Det er vigtigt at påpege over for de studerende, at der findes konspirationer, men at mange af dem, der spredes i medierne, er opdigtede og ofte har en politisk dagsorden. Se advarslen nedenfor.

Karakteristika ved desinformation

Desinformation kan forekomme i mange sammenhænge og på mange forskellige platforme. Nogen desinformation er specifikt rettet mod og udformet med henblik på at påvirke de unge. Nogle fælles kendetegn ved desinformation er, at den (for en kort ledsagende **aktivetsplan 6** nedenfor):

1. taler til modtagerens følelser Dette gør det sværere for personen at tænke logisk og kritisk.
2. angriber modstanderen og fremmer en "os mod dem"-opfattelse af virkeligheden.
3. forenkler fakta og udelukker sammenhængen.
4. gentager en idé igen og igen.

5. ignorerer nuancerne i kendsgerningerne ved kun at præsentere én side af en sag.
6. manipulerer billeder på forskellige måder, f.eks. ved retouchering og beskæring.
7. tager billeder ud af deres oprindelige kontekst og kombinerer dem med andre billeder, musik/lyde og tekster for at skabe nye betydninger.
8. gør brug af berømte personer og berømtheder, som målgruppen beundrer.
9. gør i stigende grad brug af cheapfakes og deepfakes.
10. er afvisende over for beviser, der forsøger at modbevise desinformationen.

Aktivetsplan 6: Vurdering af oplysninger

Vælg en eller flere tekster, der tydeligvis indeholder desinformation, og for hvilke der findes modbeviser, som er lettilgængelige og nemme at finde. Det kan hjælpe dig i din søgen at besøge faktatjekwebsteder. Få de studerende til at gennemgå teksten/teksterne og spørg dem, om de kan identificere de karakteristika, der er beskrevet ovenfor. Få dem først til at gøre dette som enkeltpersoner og derefter i små grupper for at maksimere læringen.

Hvorfor skabes og spredes desinformation?

Når de studerende har forstået definitionen af desinformation, er de spørgsmål, der ofte dukker op, "Hvorfor skaber folk desinformation? Hvad motiverer dem?" Du kan hjælpe dem med at besvare disse spørgsmål.

Det er vigtigt for de studerende at vide, at der er flere årsager til, at desinformation skabes og spredes. Ideelt set kan de studerende selv undersøge dette spørgsmål (se **aktivetsplan 7**), men som lærer er det afgørende at give feedback efter en sådan opgave og forklare, at visse personer eller grupper skaber desinformation for at påvirke andre. Dette kan gøres af ideologiske årsager for at overbevise folk om, at en bestemt politisk holdning er korrekt, og for at opnå økonomisk vinding. Med hensyn til nogle mildere tilfælde af desinformation kan man nævne, at den kan være skabt for at underholde (f.eks. visse former for satire), og i disse tilfælde er vildledningen beregnet på at vinde tilhængere. Derfor er det vigtigt for de studerende at kende de forskellige motiver til at skabe desinformation, de former, den kan antage, og den potentielle skade, den kan forårsage.

Overvej...

- at tale med de studerende (først abstrakt og derefter mere personligt, hvis stemningen i gruppen tillader det) om, hvilke typer onlineinformationer der vækker følelser som vrede, sorg, stolthed og angst.
- at drøfte med de studerende, hvad der kan få dem til at dele indhold uden at tænke sig om. Spørg, om de kan give eksempler på personlige erfaringer. Mind dem om, at stærke følelser, såsom glæde eller vrede, gør det sværere at tænke rationelt og kritisk.
- at drøfte betydningen af kildeevaluering. En god tommelfingerregel for troværdige kilder er, at de er gennemsigtige med hensyn til, hvor deres oplysninger stammer fra.

Aktivitetsplan 7: Undersøgelse af, hvorfor desinformation skabes

I stedet for at forklare de studerende, hvorfor der skabes misinformation, kan du få dem til at undersøge dette online. Dette kan gøres som en mere generel opgave eller ved at lade små grupper hver især undersøge årsagerne til, at folk (eller organisationer) ønsker at sprede desinformation om f.eks. covid, klimaændringer, flygtninge og migranter, religiøse mindretal, seksuelle mindretal, kvinder osv. Lad de små grupper præsentere for hinanden, hvad de har fundet frem til. Hvad er de fælles træk og forskellene?

For yngre studerende kan du vælge lettere og mindre komplekse emner, som er nemmere at engagere sig i.

! Før du lader de studerende gøre dette, vil det dog være en god forberedelse at undersøge emnet selv, så du bedre kan styre samtalen i klassen.

Det er nyttigt for de studerende at vide, at spredning af desinformation i nogle tilfælde kan føre til økonomisk gevinst for nogle mennesker. Dette omfatter "influencere" på de sociale medier og "skabere af indhold", som de måske følger, og som tjener penge ved at levere indhold online.

Jo mere spektakulære og kontroversielle de oplysninger, der præsenteres på internettet og på de sociale medier, er, jo mere sandsynligt er det, at folk vil læse og dele dem, hvilket betyder, at skaberne får flere reklameindtægter. De, der spreder falske og/eller vildledende oplysninger, vil forsøge at få så mange mennesker som muligt til at dele dem. Falske nyhedswebsteder, der er oprettet for at kopiere et ægte nyhedswebsted, er et effektivt redskab til at sprede desinformation med henblik på økonomisk vinding.

Tip 9: At gøre en forskel

Ideelt set bør en erkendelse af problemet — at desinformation er udbredt, spredes hurtigt og forårsager skade — føre til overvejelser om, hvordan man kan forebygge og bekæmpe desinformation. Denne refleksion og den efterfølgende diskussion giver ofte anledning til generelle erklæringer om ansvar hos de studerende, også fordi de ikke altid kan se en rolle for sig selv. At overbevise dem om, at "de kan gøre en forskel", kan føre til yderligere konkrete klasse- og skoleaktiviteter med henblik på at udvikle strategier til bekæmpelse af desinformation (se andre eksempler i dette afsnit).

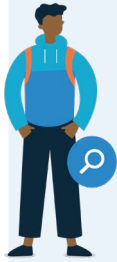

Overvej...

at stille følgende spørgsmål om ansvar til de studerende, når de har fastslået, at desinformation indebærer forskellige trusler:

- Hvad er mediernes rolle og ansvar i forbindelse med spredning af desinformation? Hvilken rolle og hvilket ansvar har teknologibrukerne selv? Hvad med (sociale) medievirksomheder?
- Er de opmærksomme på forskellige samfundsmæssige bestræbelser på at begrænse desinformation? Er de enige i disse bestræbelser (f.eks. forskellige menneskerettighedsspørgsmål såsom censur — de skal først introduceres til de samfundsmæssige bestræbelser)?
- Hvilken rolle og hvilket ansvar har de sociale medier og andre platforme med hensyn til at begrænse desinformation?
- Hvilken rolle spiller myndighederne med hensyn til at begrænse desinformation? Gennemgå de foranstaltninger, som de lokale eller nationale myndigheder træffer: kan der gøres mere? Har de studerende kendskab til myndighedernes indsats?
- Hvad kan faktatjekkere gøre, eller hvad gør de, for at bekæmpe desinformation?
- Hvilken rolle og hvilket ansvar har teknologibrugere, f.eks. de studerende selv og samfundet? Kan de spille en rolle?

Desinformation kan også spredes med ideologiske formål for øje. F.eks. forsøger ekstremistiske organisationer at vinde folk for deres sag ved hjælp af misinformation, og de forsøger at rekruttere nye medlemmer. En anden form for desinformation til ideologiske formål er statslig desinformation. En sådan desinformation kan skabes for at fremme statens interesser og har til formål at påvirke den offentlige mening (i den pågældende stat eller i en anden stat). En sådan desinformation kan øge splittelsen i samfundet, dæmonisere visse minoriteter og også have en indvirkning i andre lande. I sin mere ekstremistiske form kan den være et påskud for og en retfærdiggørelse af krig.

Aktivitetsplan 8: Drøftelse af mediefrihed

Diskuter med de studerende, om det er mindre sandsynligt, at frie medier har desinformation end statscensurerede medier. Du kan også gå til det internationale pressefrihedsindeks og vise dine studerende, hvordan dit land rangerer med hensyn til mediefrihed: <https://rsf.org/en/index>. Webstedet foreligger på 6 sprog, er meget visuelt og har meget lidt tekst.

Advarsel: Learning by doing

Learning by doing er en fremragende erfaringsbaseret metode til at opnå dybdegående læring, og nogle lærere/undervisere vil måske være indstillet på at lade de studerende skabe deres egen desinformation. En kunstlærer kan f.eks. bede de studerende om at lave cheapfakes ved hjælp af digitale teknologier for at vise, hvordan de bliver skabt. Dette kan føre til en bedre forståelse af, hvordan cheapfakes skabes, men der er risici forbundet hermed. Der er risiko for, at de studerende vil bruge sådanne nye færdigheder på uhensigtsmæssige måder (f.eks. til at cybermobbe andre studerende). Cheapfakes giver f.eks. studerende mulighed for at sætte en andens ansigt på et kompromitterende foto og sprede det som et "ægte" foto. Det samme gælder i forbindelse med at lade de studerende manipulere billeder for at vise, hvordan dette kan gøres.

Hvad er faktatjek?

Som nævnt i definitionsafsnittet i disse retningslinjer er faktatjek processen med at kontrollere, om oplysninger er korrekte eller falske. Det kan foretages med alle typer medier (f.eks. både tekst og visuelle billeder). For at afgøre, om oplysningerne er pålidelige, kan der stilles følgende spørgsmål: *Hvem er forfatteren? Hvad er dokumentationen, og hvad siger andre troværdige kilder — og hvad er troværdige kilder?* Tekstsøgninger og omvendt billedsøgning er ofte nyttige i forbindelse med faktatjek. Sådanne søgninger kan bidrage til at fastslå, om en tekst er nøjagtig, eller om et billede er manipuleret og/eller taget ud af sammenhængen. Faktatjek er nyttig både før og efter offentliggørelsen af oplysninger.

Overvej...

- at præsentere de studerende for hjemmesiderne fra relevante lokale faktatjekkere eller internationale faktatjekkere, hvis de er tilgængelige på dit sprog.
- at invitere gæstetalere til klasseværelset/skolen for at tale om desinformation og faktatjek.
- at vise de studerende (alderssvarende) onlinevideoer, der forklarer desinformation og faktatjek. Få dem til at sammenligne og modstille videoerne.
- at finde ud af, hvilke lokale, nationale eller internationale NGO'er der kan tilbyde hjælp med faktatjek, og kontakte dem. Flere og flere NGO'er er specialiseret i dette, og mange arbejder med skoler.
- at deltage med din skole eller klasse i nationale og internationale begivenheder, f.eks. Den internationale faktatjekdag (normalt i begyndelsen af april). Dette link giver dig oplysninger på dit sprog.

Aktivitetsplan 9: Gennemførelse af faktatjek

Få de studerende til at tjekke medieudsagn fra den pågældende dag eller uge for at gøre det relevant. Du skal guide dem til nogle kilder, som du har identificeret på forhånd. Når de studerende udfører dette arbejde, kan de stille sig selv — enten individuelt eller i små grupper — følgende spørgsmål:

- HVILKE kilder kan jeg/vi have tillid til?
- HVOR finder jeg/vi disse kilder?
- HVILKE følelser forsøger oplysningerne eventuelt at fremkalde?
- HVORDAN påvirker disse oplysninger mine/vores følelser og holdninger (altså lykkes det i mit/vores tilfælde, og hvorfor eller hvorfor ikke)?
- HVORDAN kan jeg/vi dele disse oplysninger med andre brugere på en ansvarlig måde?
- HVORFOR blev denne artikel skrevet, og hvad var dens formål?
- HVILKEN type læser blev denne artikel skrevet til (målgruppe)?
- HVORDAN kan jeg/vi krydstjekke, om disse oplysninger er sande eller falske?
- Hvis det er en nyhedsartikel, HVORDAN fanger den så folks opmærksomhed (f.eks. fede farver, stærke billeder, store overskrifter, udråbstegn)?

Hvad er debunking?

Debunking sker efterfølgende, dvs. efter at der er fremsat falske oplysninger. Formålet er at afsløre falske oplysninger og forhindre andre i at tro på noget, der er verificerbart urigtige oplysninger. De, der læser eller ser oplysningerne, "gennemskuer" det, der bliver præsenteret som fakta og/eller sandhed. Strategier for faktatjek kan bruges til at "debunke" misinformation og desinformation.

Hvad er pre-bunking?

Pre-bunking er en proces, hvor folk på forhånd bliver advaret om, at de er ved at blive udsat for falske oplysninger. Den bygger på ræsonnementet om, at "et gram forebyggelse er mere værd end et kilo helbredelse". Man kan undervise de studerende i pre-bunking ved på forhånd at give dem faktuelle og dybdegående oplysninger om et bestemt emne og derefter introducere den eksisterende desinformation om det samme emne. De kan også på forhånd få at vide, hvilke former for desinformation de kan forvente.

Overvej...

- at spørge de studerende, hvilke former for rygter og sladder de kender til (og er villige til at dele uden at pege fingre). Spørg, hvorfor det er så vanskeligt at "debunke" dem.
- at tale med kolleger om de former for desinformationskampagner, de forventer vil finde sted om centrale sociale spørgsmål i den kommende periode. Hvilke former for desinformation forventer de? Udtænk nogle tværfaglige aktiviteter, der involverer debunking.

Tip 10: Samarbejde med dine studerende om prebunking og debunking

Som lærer/underviser kræver arbejdet med debunking og pre-bunking gode færdigheder i styring af klassen, da de studerende måske tror på nogle af de falske oplysninger, der bliver spredt. For at undgå modstand og manglende engagement blandt de studerende, som nævnt i afsnittet "Baggrund", bør du måske starte med relativt ukontroversielle emner for de studerende. Det kan i første omgang være falske oplysninger, rygter eller sladder, der blev spredt længe før de blev født (f.eks. moralsk panik om hekse i middelalderen) eller falske oplysninger, der ligger langt fra deres egen virkelighed (i nogle lande findes der en myte om, at det at spise krabber vil gøre ens barn uartig). Det er forholdsvis let og ikke truende for de studerende at debunker disse falske oplysninger — med al den viden, som vi har i bagklogskabens og videnskabens lys — og det er ikke truende for dem. En nyttig aktivitet er, at de studerende skal debunker sådanne oplysninger ved hjælp af beviser og videnskab.

Når de studerende har forstået essensen af, hvordan man debunker, kan de også blive bedt om at pre-bunke de samme oplysninger, hvis de skulle dukke op igen. De kan også blive spurgt, om den fremgangsmåde, de har anvendt til debunking og pre-bunking, er ens eller forskellig.

Vurdering af oplysningernes troværdighed, og hvordan man identificerer og bruger legitime kilder

Hvad betyder det, og hvorfor er det vigtigt?

Faktatjek, debunking og pre-bunking er alle forbundet med de studerendes evne til at vurdere oplysningers nøjagtighed, bruge legitime kilder og tænke kritisk over oplysninger. De studerende bliver præsenteret for millioner af svar på alle tænkelige spørgsmål, og det kan føles som en udfordring for dig at hjælpe dem med at skelne mellem fakta, meninger og desinformation (og misinformation). At arbejde med de studerende om, hvordan de skal navigere i den digitale verden, er bestemt en udfordring, men også en mulighed for at understrege fordelene ved at kunne finde præcise og uddannelsesmæssigt berigende oplysninger online. At give de studerende redskaberne til at identificere troværdige oplysninger betyder, at de får nøglen til en værdifuld verden af oplysninger. Det betyder også, at de har brug for en grundlæggende forståelse af, hvordan desinformation skabes og spredes.

Forståelse af de forskellige dimensioner af desinformation

Tekniske aspekter af desinformation

De fleste studerende ved, hvordan de bruger digitalt udstyr, men ikke hvordan de bruger det ansvarligt, eller hvordan moderne teknologi gør det let at sprede desinformation. Kunstig intelligens (AI) kan f.eks., selv om den er et effektivt redskab til at bekæmpe desinformation og misinformation, også misbruges til at skabe deepfakes. Botnetværk kan sprede unøjagtige oplysninger online. Forståelse af de tekniske aspekter af desinformation giver indsigt i, hvordan desinformation virkelig fungerer.

Aktivitetsplan 10: Drøftelse af de teknologiske aspekter af desinformation med de studerende

Du kan begynde med blot at spørge i klasseværelset, om de studerende mener, at den teknologi, der er forbundet med digitalt udstyr, effektivt kan sprede desinformation, og hvorfor de mener, det er tilfældet. Dette kan skabe et udgangspunkt, som du kan arbejde med. Det kan også hjælpe dig med at aflive myter og falske opfattelser. Denne form for aktivitet kan allerede finde sted i grundskolen.

Overvej...

- at spørge de studerende, om de ved, hvordan algoritmer, clickbait og bots fungerer (med hensyn til teknologi).
- at få studerende til at udføre research (i stedet for at give dem svar på ovenstående). Bed dem f.eks. om at gå online og finde 1-2 korte videoer, som de synes forklarer dette godt. Vælg en eller to, som skal vises for klassen.
- at undersøge de stadigt mere udbredte online-undervisningsspil, der giver studerende og andre indsigt i, hvordan desinformation fungerer.

Etiske aspekter af desinformation

Ud over de teknologiske aspekter af desinformation kan en drøftelse af de etiske aspekter af desinformation med de studerende give et mere fuldstændigt billede ikke blot af, hvordan desinformation fungerer, men også af, hvordan desinformation kan være skadelig, hvilke former for skade den kan skabe for enkeltpersoner og samfundet, og deres eget ansvar på det digitale område, navnlig deres ansvar for ikke at dele desinformation og for at advare andre om det.

Tip 11: Forbindelse til menneskerettigheder

Ved at diskutere menneskerettighedsspørgsmål som pressefrihed, ytringsfrihed og informationsfrihed samt hvordan og hvorfor sociale medieplatforme redigerer indhold, kan de studerende få yderligere indsigt i desinformation og de udfordringer, der er forbundet med at sprede den.

Du kan bruge en række forskellige diskussions-, dialog- og refleksionsmetoder til at få de studerende til at engagere sig aktivt i emnet. Har de studerende f.eks. drøftet fordele og ulemper ved at udelukke bestemte personer fra sociale medier eller blokere visse former for indhold. Hvad er deres holdning til dette? Hvilke argumenter bruger de? Du kan give feedback om lovligheden af visse foranstaltninger til at standse desinformation. Det betyder, at du skal opfriske din viden om den gældende lovgivning.

Overvej...

- at se på EU's seneste politiske initiativer til begrænsning af udbredelsen af desinformation (f.eks. [EU's adfærdskodeks om desinformation fra 2022](#)⁷, [retsakten om digitale tjenester](#)⁸ og [Retsakten om digitale markeder](#)⁹)
- at bede de studerende om at give deres mening til kende om ovennævnte initiativ (især for studerende på sekundærtrinnet), enten gennem arbejde i små grupper eller i hele klassen.
- at lade de studerende først se på reklamer og så spørge, hvad annoncørerne ønsker at opnå og hvorfor? Adskiller dette sig fra desinformation? Hvordan?
- at spørge de studerende, hvor de trækker grænsen, når det drejer sig om ytringsfrihed? Bør al ytringsfrihed være tilladt, selv om den bevisligt er falsk og forårsager skade?
- at udarbejde en kampagne sammen med de studerende for at advare andre medlemmer af skolesamfundet mod de mest udbredte udtryk for desinformation på det pågældende tidspunkt.

De økonomiske aspekter af desinformation

Som nævnt i begyndelsen af afsnittet kan spredning af desinformation føre til økonomisk gevinst. Du kan starte med at spørge de studerende, hvilke virksomheder der kunne ønske at henvende sig til deres aldersgruppe med sådanne oplysninger?

Aktivitetsplan 11: Drøftelse af de økonomiske aspekter af desinformation

Du kan starte med en refleksionsøvelse, hvor du spørger de studerende om deres egne hobbyer, interesser og holdninger. Spørg dem, hvem der kunne være interesseret i at markedsføre sig til dem, på baggrund af hvad de kan lide og ikke kan lide. Hvad håber disse virksomheder eller organisationer at opnå? Hvordan gør de det? Hvordan hjælper algoritmer på de sociale medier dem med at opnå dette? Dette arbejde kan f.eks. udføres som en brainstorm eller først i små grupper.

Overvej...

- at spørge de studerende, om de bruger e-handel. Har de set nogen form for vildledning, når de anvender den? Hvilke former for vildledning? Hvorfor ville virksomhederne gøre brug af vildledning?
- at spørge de studerende, hvilke virksomheder der måske ønsker at målrette markedsføringen mod deres gruppe? Hvis de er villige, kan de også tale om deres egne erfaringer.
- at spørge de studerende, om de ved, hvad phishing er. Forklar, hvis de ikke ved det. Hvilken skade forvolder phishing?
- at spørge de studerende, om de ved, hvordan sociale medieplatforme tjener penge. Forklar, hvis de ikke ved det. Spørg de studerende, om de ved, hvad en algoritme er. Forklar, hvis de ikke ved det. Kan de forestille sig konsekvenserne for den enkelte og samfundet af at bruge algoritmer til at personliggøre en onlineoplevelse, herunder i form af personliggjort reklame? Hvordan påvirker det dem og deres jævnaldrende?

⁷ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>

⁸ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package#:~:text=The%20Digital%20Services%20Act%20and%20level%20playing%20field%20for%20businesses>

⁹ https://competition-policy.ec.europa.eu/sectors/ict/dma_en

Nogle kognitive og følelsesmæssige dimensioner af desinformation

En del af årsagen til, at det kan være en udfordring at overbevise folk om, at visse oplysninger er falske, vedrører fælles kognitive og følelsesmæssige, men meget menneskelige, mekanismer, der kan gøre os resistente over for korrigerende oplysninger. Præsentationen af fakta og sandheder kan ofte ikke overbevise folk om, at deres synspunkter er fejlagtige. Mange af os mener heller ikke, at vi er særligt sårbare over for desinformation. Derfor er det afgørende, at unge udvikler en åben tankegang, accepterer, at virkeligheden har mange lag, og at der ikke findes nemme løsninger på komplekse spørgsmål.

Tekstboks 5: Centrale kognitive og følelsesmæssige mekanismer, der kan forhindre (unge) mennesker i at acceptere beviser, der er i modstrid med deres holdninger

Behov for tilhørsforhold og social identitet: vi er alle individer med vores individuelle overbevisninger og værdier, men vi er også sociale væsener, der har et stort behov for at tilhøre sociale grupper. Vi drager mange fordele af dette tilhørsforhold til sociale grupper og er normalt villige til at bringe ofre (herunder ignorere beviser, der udfordrer vores synspunkter) for at bevare vores gruppeidentitet.

Bekræftelses- og afkræftelsesbias: bekræftelsesbias: mennesker i alle aldre har et ubevidst psykologisk ønske om at få bekræftet deres eksisterende overbevisning snarere end oplysninger, der kan modsige eller komplicere deres overbevisninger. Afkræftelsesbias: den menneskelige tendens til at ignorere eller afvise oplysninger og påstande, der anfægter ens overbevisninger, selv om de påviseligt er sandfærdige.

Falsk konsensus-effekt: (unge) mennesker har tendens til at overvurdere, hvor mange andre, der deler deres (fejlagtige) overbevisninger.

Bandwagon-effekt: en idé eller en overbevisning følges, fordi alle tilsyneladende gør det.

Naiv realisme: den menneskelige tendens til at tro, at vi er rationelle, objektive og upartiske, når vi fortolker, hvad vi ser omkring os, og at andre enten er irrationelle, forudindtagede eller misinformede.

Fortsat påvirkningseffekt: det fænomen, at miskrediteret (des)information fortsat påvirker vores adfærd og overbevisninger. Folk fortsætter med at forlade sig på de falske oplysninger, når de fortolker oplysninger, ræsonnerer og foretager vurderinger. Dette har vist sig især at være tilfældet i forbindelse med håndtering af konspirationsteorier (se tekstboks om konspirationsteorier).

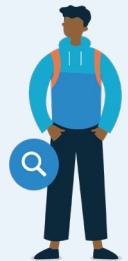
Aktivitetsplan 12: Drøftelse af konspirationsteorier

Få først de studerende til at undersøge online, hvad konspirationsteorier er, og led dem (kræver forberedelse fra læreren) til gamle konspirationsteorier, som er nogenlunde ukontroversielle i dagens verden. Hvem spreder disse teorier? Hvordan blev de spredt? Hvorfor blev de spredt — til hvilke formål? Hvad var konsekvenserne? Hvilken rolle spillede rygter, sladder og fordomme? Denne selvopdagelsesproces kan føre til dybere indsigt.

Bed de studerende om at finde ud af, hvad alle disse konspirationsteorier har til fælles. Hvilke former for følelser appellerede de til?

Spørg derefter de studerende, hvordan disse konspirationsteorier adskiller sig fra de fleste andre former for desinformation.

Spørg de studerende, hvordan man kan skelne mellem ægte konspirationer (de findes) og dem, der ikke har noget grundlag i virkeligheden.

Advarsel: Drøftelse af konspirationsteorier

Konspirationsteorier er en særlig form for misinformation, som kan være særlig modstandsdygtige over for forsøg på at anfægte dem ved hjælp af fakta og beviser. På grund af deres karakter er det vanskeligt at afkræfte dem. De er også særligt udsatte for, hvad vi har omtalt som den fortsatte påvirkningseffekt. Derfor kan det ofte være nødvendigt at være mere forsigtig, når man taler om konspirationsteorier med studerende.

De vigtigste aspekter af konspirationsteorier er ofte, at de:

- bruges til at manipulere meninger og overbevisninger.
- ikke blot er løse stykker falsk information, men er forbundet med et bredere samfundsmæssigt syn på, hvad der er godt og dårligt i verden.
- identificerer ofre (ofte ens egen sociale gruppe) og gerningsmænd (andre)

- ofte bruges at styrke en gruppes følelse af tilhørsforhold (os mod dem) og indebærer en opfordring til handling.
- placerer skylden for negative hændelser hos udefinerbare, skjulte og hemmelige "realiteter" og organisationer .
- antager, at magtfulde grupper af mennesker holder tingene skjult for os og forsøger at forvolde skade.
- i mange tilfælde indeholder en kombination af fakta og usandheder for at opnå større effekt.
- appellerer til følelser og er modstandsdygtige over for enhver form for beviser.
- kan føre til økonomisk eller politisk profit for dem, der spreder falske konspirationsteorier.

8. Vurdering og evaluering af digitale færdigheder i skolen og i klasseværelset: konkret vejledning til lærere og undervisere

Vurdering af de studerendes fremskridt på uddannelsesområdet er en grundlæggende og nødvendig del af virkeligheden i europæiske skoler og en af de vigtige opgaver, du har som lærer/underviser. Dette gælder også for vurderingen af de studerendes digitale færdigheder.

Da digitale færdigheder er et relativt nyt uddannelsesområde, kan det være en udfordrende opgave. De kompetencer, der er forbundet med digitale færdigheder, består af viden, holdninger og færdigheder. Derfor bør enhver omfattende vurdering af studerende være mangesidet og forsøge at måle alle tre. Beherskelse og fremskridt med hensyn til digitale færdigheder er bedst forbundet med både (det endelige) produkt og processen. Desuden vil det gøre en forskel med hensyn til, hvordan man vurderer beherskelse og fremskridt, hvis der undervises i digitale færdigheder på tværs af fagområder (tværgående) kontra som et særskilt emne.

Hvad kan og skal vi vurdere?

Et centralt element i digitale færdigheder er kritisk tænkning, da dette giver de studerende mulighed for at blive modstandsdygtige i et digitalt miljø, hvor forvrængede og falske nyheder cirkulerer sammen med pålidelige oplysninger. Et centralt spørgsmål for enhver lærer er, om de studerende har viden, færdigheder og holdninger til at navigere effektivt i deres digitale verden.

Unge kan vurderes ud fra deres digitale færdigheder i en række dimensioner som f.eks.: (1) deres evne til at adskille fakta fra meninger, (2) deres evne til at identificere manipulerende strategier, (3) deres evne til at faktatjekke onlineoplysninger, (4) deres evne til at finde, bruge og skabe information på kritiske, konstruktive og kreative måder og (5) deres evne til at anvende digitalt udstyr effektivt.

Tip 12: Kommunikation med kolleger

Få indsigt i, hvordan dine kolleger vurderer digitale færdigheder — hvis de overhovedet gør det — og hvilke instrumenter de bruger hertil. Nogle instrumenter er sandsynligvis mere pålidelige og nøjagtige end andre.

Typer af vurderingspraksis

Der er mange måder at vurdere de studerende på, når man fremmer digitale færdigheder i undervisningen. Almindelige måder at vurdere beherskelse og fremskridt på er test af viden og færdigheder, dine evalueringer og de studerendes selvevalueringer, samt refleksion over resultaterne af test eller læringsoplevelser. Du ønsker måske at bruge en blanding af test og andre typer evalueringer for at få et retvisende billede af, hvordan de studerende klarer sig. Der findes allerede mange ressourcer og pålidelige vurderingsinstrumenter til at vurdere de studerendes digitale kompetencer. Nogle af dem vises i **boks 6-8**. Sådanne værktøjer bruges f.eks. til at vurdere voksnes og de studerendes viden og færdigheder til kritisk at analysere, sammenligne og evaluere troværdigheden og pålideligheden af onlineoplysninger.

¹⁰ Lateral læsning er grundlæggende en handling, der består i at kontrollere det, du læser, mens du læser det.

¹¹ Kilde: Wineburg, S., Breakstone, J., McGrew, S., Smith, M. D., & Ortega, T. (2022). Lateral reading on the open Internet: A district-wide field study in high school government classes. *Journal of Educational Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/edu0000740>

Tip 13: Vurdering af de studerendes kompetencer

Når du vurderer de studerendes kompetencer i forbindelse med digitale færdigheder, skal du bruge en blanding af lukkede spørgsmål, åbne spørgsmål og korte essays.

Vurdering af de studerendes **viden** kan omfatte testspørgsmål, hvor de studerende anmodes om at angive troværdige onlinekilder om forskellige emner, beskrive forskellen mellem et opinionsstykke og hårde nyheder, skelne mellem professionelle mediefolk og borgerjournalistik og beskrive, hvordan algoritmer kan påvirke søgninger.

De studerendes digitale **færdigheder** kan testes i vurderinger, hvor de enten skal identificere information, der har til formål at bedrage og manipulere, i forhold til information, der er neutral eller afbalanceret, eller skal identificere, hvad der udgør beviser for en bestemt påstand, analyse eller vurdering. Dette kan omfatte vurderings spørgsmål, der beder de studerende om at vurdere, hvor pålidelige de opfatter forskellige artikler, overskrifter eller opslag på de sociale medier (jf. eksemplet i **tekstboks 6**), og deres "pointtal" kan derefter bruges til at drøfte, hvordan de kan forbedre deres færdigheder.

Tekstboks 6: Et eksempel på en vurdering af studerendes evne til at identificere manipulerende overskrifter

1. Sandt eller falsk? Understreg Sandt eller Falsk efter overskrifterne nedenfor.
 - a. Regeringen manipulerer offentlighedens opfattelse af genteknologi for at få folk til at acceptere sådanne teknikker (Sandt eller Falsk)
 - b. Holdningen til EU er stort set positiv, både i og uden for Europa (Sandt eller Falsk)
 - c. Visse vacciner er fyldt med farlige kemikalier og toksiner (Sandt eller Falsk)
2. Begrund venligst dine svar i spørgsmål 1 — hvorfor mener du, at overskrifterne er sande eller falske? Hvordan kan du finde ud af, om overskrifterne er korrekte eller vildledende?

Bemærk: Overskrift 1a og 1c er falske overskrifter, mens 1b er en rigtig nyhedsoverskrift. Eksempel 1a og 1c er eksempler på konspirationsteorier. 1c er følelsesmæssigt manipulerende. At spørge en ekspert eller faktatjekke oplysningerne i andre troværdige kilder er gode måder til at finde ud af, hvad der er korrekt.

De studerendes **færdigheder** inden for faktatjek kan vurderes ved hjælp af opgaver, der får dem til at foretage lateral læsning, deres evne til at foretage omvendte billedsøgninger og tekstsøgninger med flere søgemaskiner og deres evne til at debunke desinformation (f.eks. graden af kompleksitet). Deres evner til at identificere manipulerede billeder og deepfakes kan vurderes ved at undersøge, i hvilken grad de er i stand til at bruge digitale ressourcer til at debunke vildledende oplysninger.

Du kan også vurdere de studerendes færdigheder i problemløsning på forskellige måder. Du kan give dem "desinformationsscenerier" og bede dem om at finde løsninger. Det kan f.eks. bestå i at spørge dem, hvordan de ville tjekke fakta, pre-bunke eller debunke desinformation og vurdere dette arbejde (hvad enten det er et essay, en strategi eller noget mere kreativt).

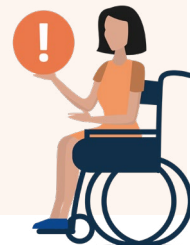
Tekstboks 7: Et eksempel på et vurderings spørgsmål, der undersøger de studerendes færdigheder i at foretage online-søgninger ved hjælp af lateral læsning¹¹

Det tager ca. otte minutter at udføre denne opgave.

Du forsker i global opvarmning, og du støder på dette websted: <https://friendsofscience.org>. Angiv venligst, om dette websted er en pålidelig kilde til information om global opvarmning. Du kan også åbne en ny fane og foretage en internetsøgning, hvis det hjælper.

1. Er dette websted en pålidelig kilde til at lære om den globale opvarmning?
 - Ja
 - Nej
2. Forklar dit svar med henvisning til dokumentation fra de websider, du brugte. Sørg for at angive URL'erne til de websider, du citerer.

[åbent felt til svar]

De studerendes digitale **færdigheder** kan også vurderes ved hjælp af:

- undersøgelse af deres evne til at adskille reklamer fra nyheder eller deres evne til at identificere troværdige kilder, når de undersøger et bestemt socialt spørgsmål. Selv om de studerende dagligt bruger digitale værktøjer, mangler de måske færdigheder til at tjekke fakta. En del af en vurdering kan derfor bestå i at teste de studerendes evne til at bruge digitale enheder, når de f.eks. undersøger alternative synspunkter, debunker usandheder og søger oplysninger online (se eksempel i **tekstboks 7** ovenfor).
- anvendelse af porteføljer. De studerende kan blive opmærksomme på, hvordan såkaldte falske nyheder skabes, hvis man beder dem om selv at oprette et falsk tweet eller en falsk nyhedsartikel og efterfølgende diskuterer, hvordan de ville manipulere læserne (dette skal styres omhyggeligt af de grunde, der er nævnt tidligere).

De studerendes **holdninger** til onlineoplysninger kan også vurderes. Det er vigtigt, at de studerende ikke er "naive", når de bruger onlineoplysninger. Mange mennesker føler, at de er "immune" over for desinformation og stoler på kilder, som de kender. Det er derfor vigtigt at vurdere, i hvilket omfang de anser onlineoplysninger for troværdige. De skal også anerkende vigtigheden af at få adgang til pålidelige oplysninger. Sådanne spørgsmål kan vurderes ved at bede de studerende om at vurdere, hvor troværdige de anser onlineoplysninger for at være, på en skala fra "alle" til "ingen", og ved at stille dem et spørgsmål om, hvor vigtigt det er for dem at have adgang til pålidelige nyheder (se **tekstboks 8** nedenfor). Produktive **holdninger**, der er knyttet til digitale færdigheder, er holdninger, der sætter spørgsmålstegn ved rigtigheden af onlineoplysninger, og positive **holdninger** til adgang til pålidelige nyheder.

Tekstboks 8: Eksempler på vurderinger af de studerendes holdninger til information.¹²

1. Hvor mange af oplysningerne på internettet opfatter du som pålidelige?

Alle ----- Ingen

2. Hvor vigtigt er det for dig at få pålidelige nyheder?

Slet ikke vigtigt ----- Meget vigtigt

3. Jeg mener, at der er mange forkerte måder, men kun én rigtig måde, at gøre næsten alt på.

Meget enig ----- stærkt uenig

4. Man bør se bort fra beviser, der er i modstrid med ens etablerede overbevisninger.

Meget enig ----- stærkt uenig

5. Jeg mener, at de forskellige opfattelser af rigtigt og forkert, som folk i andre samfund har, kan være gyldige for dem.

Meget enig ----- stærkt uenig

6. Folk bør altid tage hensyn til beviser, der strider mod deres overbevisninger.

Meget enig ----- stærkt uenig

Bemærk: Spørgsmål 1 måler, om de studerende er naive eller skeptiske over for onlineinformation, spørgsmål 2 måler de studerendes holdninger til pålidelige nyheder, spørgsmål 3 måler dogmatisme, spørgsmål 4 måler faktaresistens, spørgsmål 5 måler fleksibel tænkning og spørgsmål 6 måler åbenhed.

¹² Eksempler fra T. Nygren, M. Guath (2022). Students Evaluating and Corroborating Digital News. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(4), 549-565. doi:10.1080/00313831.2021.1897876; Roozenbeek, J., Maertens, R., Herzog, S. M., Geers, M., Kurvers, R. H., Sultan, M., & van der Linden, S. (2021). Susceptibility to misinformation is consistent across question framings and response modes and better explained by open-mindedness and partisanship than analytical thinking. *Judgment and Decision Making*. In press.

¹³ DigCompSAT <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123226>

De studerendes aktive åbenhed er også en **holdning**, som det er vigtigt at vurdere, da en positiv holdning til at acceptere nye beviser og flere forskellige perspektiver går hånd i hånd med folks evne til at navigere i desinformation. Dette kan vurderes ved gennem forskellige aktiviteter at observere, i hvilket omfang de studerende er villige til at ændre deres holdning til spørgsmål, når de erfarer, at solid dokumentation er i modstrid med deres egne holdninger. Det er også vigtigt at vurdere de studerendes **holdninger** online og deres etikette på de sociale medier. Dette indebærer, at man skal se på de studerendes kommunikationsformer, f.eks. når de samarbejder eller debatterer med andre online. En sådan vurdering kan omfatte observation af, om de kommer med personlige angreb, fornærmelser, er respektløse og/eller ufølsomme over for andres ulykke.

Tip 14: Overvejelser om vurderingens art

Vurdering går ud over de studerendes viden om fakta eller om, hvad der er sandt og ikke sandt, hvad der er forudindtaget eller ej. Det handler også om at måle, i hvilket omfang de studerende har en kritisk tankegang, er åbne og lydhøre over for modbeviser og er aktive lyttere. Sådanne holdninger er afgørende for, at de kan blive ansvarlige og aktive borgere.

Overvej...

- at vurdere de studerendes viden, holdninger og færdigheder både før og efter undervisningen finder sted.
- at kombinere flere måleinstrumenter, især dem, der har vist sig at være pålidelige.
- at anvende vurderingsinstrumenter, der måler viden, holdninger og færdigheder.
- at holde dig ajour med nye og bedre vurderingsinstrumenter, som kan give et bedre billede af studerendes beherskelse og fremskridt, især fordi området for digitale færdigheder udvikler sig hurtigt.
- at give feedback til de studerende om, hvor der er behov for forbedringer, på grundlag af en vurdering af deres kompetencer.
- at bruge mere åbne spørgsmål og opgaver, der får de studerende til at søge online, før og efter undervisningen.
- at gøre en indsats for at vurdere, i hvilket omfang de studerende er kritiske over for oplysninger, der er dogmatiske i deres karakter og modstandsdygtige over for modbeviser (det modsatte af åbenhed)
- at spørge dine kolleger, hvordan de vurderer holdninger såsom åbenhed og fleksibel tænkning. Hvis de ikke allerede gør det, så tag en diskussion om, hvordan en sådan vurdering kan gennemføres.

Advarsel

Når du bruger desinformation under vurderingen, skal du sørge for, at de studerende forstår, hvilke oplysninger der er korrekte og hvilke der er falske. Ellers vil nogle måske gå derfra og tro på noget forkert. Dette er så meget desto vigtigere på grund af den "fortsatte påvirkningseffekt", der er omhandlet i tekstboks 5.

Selvrapporterede foranstaltninger vedrørende digitale færdigheder kan anvendes til diskussion, refleksion og observationer. Selv om de studerende måske er overmodige og ikke er særlig gode til at vurdere deres egen viden samt egne færdigheder og holdninger, kan selvrefleksion alligevel bruges til at give dem en vigtig indsigt i deres syn på sig selv og i, hvordan de kan forbedre sig. Et eksempel på selvevalueringserklæringer findes nedenfor i **tekstboks 9**. Disse erklæringer stammer fra Europa-Kommissionens DigCompSAT (et selvrefleksionsværktøj, der er nævnt i [DigComp update 2.2](#))¹³. Denne internationale ressource kan være nyttig i dit arbejde.

Tekstboks 9: Eksempler på udsagn til selvrefleksion om digital dannelse ([DigComp 2.1](#); [DigCompSAT](#)).

- Jeg ved, at forskellige søgemaskiner kan give forskellige søgeresultater, fordi de påvirkes af kommercielle faktorer (viden/mellemniveau)
- Når jeg bruger en søgemaskine, kan jeg udnytte dens avancerede funktioner (færdigheder, mellemniveau)
- Jeg ved, hvordan jeg finder et websted, jeg har besøgt før (færdigheder, grundlæggende)
- Jeg ved, hvordan jeg kan skelne markedsført indhold fra andet indhold, jeg finder eller modtager online (f.eks. genkende en annonce på sociale medier eller søgemaskiner) (færdigheder, mellemniveau)
- Jeg ved, hvordan jeg identificerer formålet med en onlineinformationskilde (f.eks. at informere, påvirke, underholde eller sælge) (færdigheder, mellemniveau)
- Jeg kontrollerer kritisk, om de oplysninger, jeg finder online, er pålidelige (holdninger, mellemniveau)
- Jeg ved, at visse oplysninger på internettet er falske (f.eks. falske nyheder) (viden, grundlæggende)

Digcomp 2.2¹⁴ giver også mulighed for at vurdere de studerendes færdigheder ved at observere og guide de studerendes læringsprocesser gennem specifikke opgaver i forbindelse med digitale færdigheder. Vurderingen af de studerendes læring kan ske ved at observere de studerendes evne til at løse (komplekse) opgaver, deres grad af autonomi

og deres kognitive niveau. Observationen af kompetencer kræver, at der udarbejdes rubrikker. I din vurdering kan du overveje opgavekompleksitet, graden af autonomi, kognitivt område (se figur 1) eller udvikle detaljerede rubrikker under hensyntagen til den foreslåede aktivitet og de specifikke opgaver, der er blevet tildelt.

Niveau	Opgavernes kompleksitet	Autonomi	Kognitivt område
Grundlæggende	Enkle opgaver	Med vejledning/autonomi og med vejledning, hvor det er nødvendigt	Hukommelse
Mellemniveau	Veldefinerede og rutinemæssige opgaver og enkle problemer/opgaver samt veldefinerede og ikke-rutinemæssige problemer	På egen hånd/uafhængigt og i henhold til mine behov.	Forståelse
Avanceret	Forskellige opgaver og problemer/mest hensigtsmæssige opgaver	Vejlede andre/være i stand til at tilpasse sig andre i en kompleks kontekst	Anvendelse/evaluering/skabelse

Du kan bedre identificere, hvad de studerende har brug for at udvikle og støtte læringsprocessen ved f.eks. at se på, om de studerende har udviklet effektive søgemetoder til personlige formål (f.eks. til at gennemse en liste over de mest populære film), til uddannelsesformål (f.eks. til at undersøge forskellige fortolkninger af historiske begivenheder) og til professionelle formål (f.eks. til at finde passende jobannoncer). Du kan også se, om de ved, hvordan de skal håndtere meget store informationsmængder (f.eks. den stigende mængde af falske eller vildledende oplysninger under et sygdomsudbrud) ved at tilpasse deres personlige søgemetoder og -strategier.

Tip 15: Vurdering af de studerendes researchfærdigheder

Vurder de studerendes evne til at research centrale digitale spørgsmål. Du kan f.eks. give eleverne en online-researchopgave, hvor de skal identificere de typer teknologier, der bruges til at lave cheapfakes og deepfakes. Sådanne researchfærdigheder vil gavne de studerende på tværs af alle fagområder.

Overvej...

- at få de studerende til selv at vurdere deres grad af beherskelse og fremskridt. Få dem også til at sætte deres egne mål i forhold til deres digitale kompetenceniveau.
- at anvende internationalt udviklede rammer såsom DigComp 2.2.¹⁵ Der er planer om at gøre dette tilgængeligt på alle EU-sprog.
- at anvende peerevalueringer og porteføljer.
- at vurderingen af arbejde i små grupper normalt indebærer både en vurdering af gruppen og en individuel vurdering.
- at få de studerende til at udvikle modfortællinger til desinformationskampagner rettet mod visse sårbare samfund. Vurder sammen med de andre elever modfortællingernes "styrke" (hvor overbevisende de er og hvorfor).

¹⁴ Ibid

¹⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>

¹⁶ <https://education.ec.europa.eu/selfie>

Evaluering af effektive uddannelsesmetoder i forbindelse med digitale færdigheder

Ud over at vurdere de studerendes kompetencer er det altid godt at vide, om dine undervisningsmetoder har den ønskede virkning. Det er i bund og grund altid muligt at foretage forbedringer. Hvis lektionen, enheden eller programmet har haft en effekt, bør de studerende være bedre til nogle af de vurderings spørgsmål, der er anført ovenfor, f.eks. identifikation af vildledende overskrifter eller faktatjek online, når aktiviteterne er afsluttet. En måling, inden du starter, og derefter når du er færdig, giver et vigtigt indblik i dette. Hvis du bruger testspørgsmålene til vurdering af de studerendes viden, færdigheder og holdninger i tekstboks 6 og 7, kan du se, hvad de har lært, og hvad de stadig kæmper med efter undervisningen.

Herefter opstår følgende spørgsmål: hvordan vurderer jeg bedst mit eget og/eller skolens program for digitale færdigheder (f.eks. hvilke værktøjer skal jeg bruge til hvilket formål? Hvilke aspekter kan og bør evalueres? Hvordan får du adgang til nyttige og pålidelige eksisterende værktøjer? Hvem skal deltage i evalueringen)? Der er mange måder at måle virkningen på, men anvendelse af gyldige og pålidelige målinger af de studerendes læring er sandsynligvis de mest effektive. Hvis de studerende bliver bedt om at vurdere, hvordan de er blevet undervist, og hvad de har lært, kan de give nyttige oplysninger, men de er ofte upræcise, især hvis svarene ikke er anonyme. De studerende kan også føle, at der er et normativt pres for at reagere på en bestemt måde (social ønskelighed). Derfor er det meget vigtigt, men også komplekst at evaluere virkningen af uddannelse til støtte for digitale færdigheder.

Hvis du har mulighed for det, kan du og dine kolleger drage fordel af en mere detaljeret evaluering i samarbejde med forskere, der er interesserede i at lære mere om digitale færdigheder i praksis.

Tip 16: Forbindelser med universiteter

Selv om det måske er tidkrævende for lærere/undervisere, søger universiteterne ofte efter muligheder for at få deres fakultet eller kandidater til at vurdere programmer (for digitale færdigheder). Det kan være til gavn for dig og skolen at kontakte et lokalt universitet (f.eks. kommunikationsafdelingen) og søge et samarbejde. Det endelige mål er at forbedre den måde, hvorpå der undervises i digitale færdigheder på skolen, og også hvordan de vurderes. NGO'er råder undertiden også over denne ekspertise.

Overvej...

- at tale med skolelederen om at samarbejde med et lokalt universitet eller en NGO om at gennemføre en evaluering af, hvordan der undervises i digitale færdigheder på skolen.
- at undersøge online, hvilke former for vurderingsværktøjer der kan være tilgængelige for skolen gratis eller til en meget lav pris.
- at se nærmere på EU's SELFIE-værktøj¹⁶ for at hjælpe din skole med at forbedre brugen af teknologi til undervisning og læring.

Alt i alt er der mange måder at vurdere dine studerendes digitale færdigheder på og evaluere de typer programmer og tilgange du og dine kolleger bruger. Der er allerede mange pålidelige (og for det meste gratis) instrumenter til rådighed for dig.

Note om ressourcer

Hvis du er interesseret i yderligere uddannelsesressourcer, indeholder den [endelige rapport](#), der ledsager disse retningslinjer, en omfattende liste over ressourcer.

Den Europæiske Unions
Publikationskontor